

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Hej, Camilla. Hej, Græsine.

Hej med dig og hjælp til et servsnit.

I dag skal vi tale om den massakre, der fandt sted på Utøjer i Norge, 22. juli 2011.

69 personer, flest helt unge, blev drabt og på lørdag er det præcis 12 år siden.

Og det vil sige i lørdags, når det her udkommer.

Vi skal høre om det, der skete på øen den dag, set gennem øjnene på en af de unge, som var til stede,

som gennemlevede og overlevede angrebet.

Og så skal vi tale om tiden, der sidene er gået, om en overlever syn på straff, tilgivelse, rettsfølelse og Anders Breivik i dag, og om at leve videre.

Det er dig, vi taler om, Christian Lundøy-Laversen. Velkommen til.

Mange tak.

I 2011 var du 18 år gammel, og den 22. juli var du på den årlige sommerlejer for unge, arrangeret af den norske socialdemokratiske ungdomsorganisation AOF, på den lille ø Utøjer i det sydelige Norge, en timstid fra Oslo.

Du var en af to danske unge, der var med på denne her sommerlejer i alt vej i omkring 600.

Hvad var det, der brægte dig til Utøjer den summer?

Det var jo en kombination af en nyfund. Jeg har ikke en nyfund, politisk interesse, men i hvert fald en stor interesse, og så havde jeg jo hørt meget om Mytøjer.

Det har jo været en hjørne sten, hvis man skal sige det sådan, i den unge arbejdsbevægelse enormt i mange, mange år.

Jeg fik jo at vide, at det var stadig, at man skulle være specielt som ny organisation, så skulle man bare med.

Så Utøjer i 2011 skulle jo lidt være min debut på sådan det hele store.

Organisationsliv i EUF.

Og hvad er dit forhold til Norge her siden, at du kender Utøjer?

Jeg er jo dansk. Det kan jeg hvis ikke komme udenom.

Men jeg opvokser i Norge og har både det op i to år.

Så på det tid, som hun boede i Norge, var jeg gik i ENG.

Og hvad var det for en sommerlejer, at du ankommede til?

Det var jo alt, hvad jeg var blevet løbet et eller andet sted.

Der var masser af aktivitet, der var sol, der var sommer.

Og jeg var kommet ind, der ankommede lidt tidligere, fordi jeg er stået til at skulle vælges ind på den lokale byråd til efterrådet.

Så jeg var derude nogle dage tidligere til et seminar for andre unge, der også skulle vælges ind.

Så jeg fik jo sådan lidt en forsmag på det hele.

Og derom undstand hvor resten af, jeg skal må sige,

når jeg begynder at ankomne, så kunne jeg godt mærke den her stemning,

der også kom med med politiske engagemangere,

der skulle være fodbold og voldigvoldtuning.

Og det skulle jo bare være en fed sommerlejer.

Og havde du venner dig? Kænt du folk?

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Jeg kænte nogle af dem, jeg var tættestede med, et par for min egen skole, og nogle af dem, som jeg havde mødt igennem andre organisationer, jeg havde været aktiv i også, som jeg jo lidt havde rekryteret mig ind i IAOF.

Et eller andet sted kan man jo sige. Gud skal lovkænde jeg ikke så mange, men der var lige vel en del kænte ansigter, og selvfølgelig også folk, som man kender igennem andre.

Vil du ikke fortælle lidt om, hvordan setter opet er på øjen, altså hvordan ser der ud, og hvordan bor man mens man er? Og hvordan foregår det?

Ytter er jo på mange måder lidt en festivalsting.

Det er et telt, der er, og hvis det regner, så er der mod over det hele, som man kender det, og hvis solen skinner, så er alle glad.

Men det er jo én stor tilplads, midt inden på den her klippe ø, der ligger ude i Tyøøfjorden.

Og øjen er lidt aflang mod Nord-Syd, og så helt vest ud mod Fjorden.

Der er der en lille skåre mod, hvor der er en mindre teltnære.

Og det er faktisk den teltnære, som jeg overpåler mig.

Fordi det tilhører den region, som Tyøøfjorden er, og ytter jeg lægger i bussgrud.

Og siden jeg kommer derfra, så har man ligesom privilegiet, at man får lov til at sove der, og der er lidt mere tørret, og lidt mere vindstil, så det er bare lidt bedre at være der.

Og så har man så hovedtelt lejn, der ligger simpelthen midt i øen, hvor resten af de her mange unge de opholder sig.

Og så er der også et hovedhus, eller hovedhus, som måske så meget sagde, en hovedhytte?

Altså der er jo tre forskellige bygninger på øen, hvor den første man kommer til er ved Havnekrejen, på den østelige del af øen ind mod kysten, hvor der ligger, man siger, informationshuset.

Og det er også der, der er en lejlighed over på, til dem der driver øen til dagligt.

Og så er der også en lade med noget redskæbskure og lidt forskelligt.

Lidt længere ind på øen i forlængelser af tætlejn, der ligger så kaffebygning eller hovedbygning, som er både samlingssted for de inddørsaktiviteter, der er med taler, aftenhykke og mad og spisning.

Lidt tolettfaciliteter, og også der, hvor alle de får lavet deres telefoner.

Så der var jo altid store aktivitet, fordi det var det eneste side, man kunne få lavet op.

Og lidt længere syd på øen, der ligger der noget, der hedder skolestuen, som er til de mindre seminarer, man holder på øen,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

som for eksempel noget af det, jeg var med til før.

Der er så overpladser til, ja, jeg tror det er en 18-20 mennesker, af nogle køjesæng, og så et lille opholdsrummøjt og et lille sådan, ja, møde lokale, så at sige.

Og det er de bygninger, der er ud af det,

så er det jo bare skov, natur og græs, klipper, en bitel lille strand her og der, og så er det det.

Hvordan startede den 22. julie?

Den 22. julie startede lidt koldere end den 21.

Fordi der, hvor den 21. var fuld med sol og fornøjelse,

så var den 22. den var lidt kold, der var lidt grot den dag.

Det er smårejnet lidt, der var ikke mere end en 14-15 grader, vi har skyet på.

Det kan lige så varme, som der kan være i Norge,

lige så kold kan der også være, selvom vi jo i midten af julie på det her tidspunkt.

Men det var jo ligesom alle andre dage på Ysø er en dag fuld med forventning.

Og vi havde jo et rigtig spændende program foran os,

Krohalem Bruntland, som er jo lidt af landsmoderen i Norge,

som man siger tidligere statsminister, skulle komme.

Der var lovet op til de første rigtige politiske paneldebatter og diskussioner.

Og så skulle du også de første kvarter semifinaler

skulle spille i fodbold og håndbold, eller uanskelig fodbold og voldigboldtuniering.

Så der var nok at se frem til, da man vone der.

Hvad var det første, der skete, som så gjorde denne her dag atypisk?

Det var jo lidt en kontrast, at dagen før var fuld af sol og ingen bekymringer,

og så vogner man op fra jer der, og der er grotts, og det er jo nemt at sige nu,

at måske var det lidt et forvarsel, men da klokken den rammer af 15.30,

nogle minutter efter, at Breivik har spranget sin bombe ind i Oslo,

begynder det jo at vælge ind med meldinger om, at der er sket noget ind i byen.

Der har i det mindste været en eksplosion, man ved ikke, hvad den kommer fra,

men man ved nogen af, hvor den har sket, og det er egentlig i regeringens kvarteret.

Vi er helt i den spede start af Twitter's store boom her,

så det er klart, der kommer en del der, der kommer ASMR'er og nyhedsmeldinger,

og det er klart, at mange af dem, der er på ytter her,

har sin dagligdag inden omkring Oslo og Akkusus,

som er i regionen, der ligger omkrantet sig hele Oslo.

Og for dem er det jo noget helt særligt,

fordi der går tankerne ud til folk, man kender på en anden måde.

Og så er der jo også dem, der arbejder, IAOF og omkring hele det her,

som er på den ene eller anden måde af tilknytte regeringens kvarteret,

og som jo straks også begynder at tænke på kollegaer, venner og bekendte.

Så det skaber hurtigt en trygget stemning,

og det bliver også hurtigt besluttet, at programmet for dagen bliver sat på pauset.

Vi er nødt lige at få Kro-Hallen Bruntland, og det var så en cirke det,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

fordi det er store ting.
Og så bliver der annonceret et fælles møde,
hvor vi alle lige bliver briefet på det her, og vi bliver samlet ind i hovedbygningen.
Efterfølgende bliver allesens til sit, men dem, der er for Oslo og Akkusos,
bliver bedt om at lige blive tilbage, og så får de lige en ekstra briefing.
Fordi så vil man lige prøve at ringe ind til nogen af dem, man kender fra etaterne
og departementerne, folk lidt har fundet mere information,
også i tilfælde af, at der er nogen, man kender, som har været blivendt skadet.
Det var jo bekymrende, og man vidste ikke, hvad der foregik,
men var der på noget tidspunkt noget, der sagde jer, at I var utrygge?
Tvært imod, og det var også den første melding, vi fik nærmest,
da vi blev sendt hvertid sit. Det var at give lignen en sms hjem til mor og far,
og sige, at I er okay.
Alle eller lige yder, at I er jo det tryggeste sted i hele verden.
Og det var den følte man sad med,
og det er også sådan, at det altid har været, og også har været siden hen.
Jeg er et meget trygt sted, og jeg kan også huske, at jeg sendte den her sms til min mor,
som jeg har fået besked om, eller ringte måske,
og fik jo også bare prommet et besked retur, at I måske skulle du ikke være trygt.
Jeg var rolig i nu mor, og du kunne da godt laves mig om.
Der er lidt omsorg i livet, ikke?
Men selvfølgelig, jeg forstår jo hendes reaktion,
fordi ligesom jeg tænkte, så tænkte hun også,
selvfølgelig, fordi vi havde vidt det okay.
Vi var jo langt væk fra alt det her appellade vi,
og om ikke andet, så sad vi faktisk det bedste sted.
Ja, der foregår et eller andet, og det er rigtig bekymrende,
men her har vi det, her er vi i sikkerhed.
Ja, lige præcis.
Så på det tidspunkt uanset, hvad det er, man forventer, eller tror, der er sket,
så ytter jeg jo langt væk fra det her.
Det er jo bare en lille ø, ja, ude i en fjord,
med en masse unge mennesker, der ikke har noget med nogen at gøre.
Så I gik ligesom værd til sit i nogle små grupper,
og talte om, hvad det der skete, hvad betyder det.
Alt det, alle andre også talte om.
Hvad skete der så? Hvornår gik det op for dig, at der var noget galt?
Man kan jo sige, det første, man tænker i sådan en situation,
er jo ikke noget, hv. tager.
Og det er jo også derfor, at der går lidt tid,
for der bliver sagt, bombe af info-slag.
Så faktisk de internationale medier, der melder sig sikre på den,
før de lokale medier gør, vil jo også have lidt overraskende.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Men der kommer jo nogle spekulationer, og det er klart, at de første snakke i de forskellige teltere, er jo også, hvad er det her egentlig for noget, og måske også sådan lidt en udtryk fornemmelse, mere på vejner hele Norge.

Det er klart, at vi jo alle som unge, engagerede politikere, et tæreundgreb har en stor indvirkning på den måde, vi ser verden på, og hvordan vi tænker, at vi skal bære politikken videre, når vi bliver voksne, så at sige.

Men vi holder jo bare øje med de meldinger, vi får ind, og stiller roligt, som man bliver klogere på tingene, så får vi også lidt mere at vide, men igen.

Det i 2011, smartphonen er jo ikke helt oppe at køre i nu, og det er også begrænset, hvad vi får at vide, og hvad man ved. Så vi sidder jo egentlig bare for os selv, og leder efter radio-signale og nyhedsmeldinger, hvad det nu skal være, der hvis nogen har fundet en gammel transistore radio også, altså, som man nu kører, fordi vi har ikke andet at lave alligevel.

Så hvor var du efter det her stormøde?

Jeg var rykket op i bussgrudlejren, ude på den vestlige del af øjen, og sad der og ane fredageringen far.

Og her sad vi jo i en godt og vel en halvandet timetid.

Egen tim, jeg siger.

Og det første er, at der kommer nogle lyd fra den østelige del af øjen, som på dit tidspunkt synes jeg lyder, lidt som nogen, der lejer med følgeri.

Og her har vi jo allerede snakket om, at måske er det her tære, og sidder og deler tanker, som at, oh, vi håber ikke, det er al-Qaeda eller et eller andet.

Altid det, der skete i Oslo.

Fordi det vil bare...

Man kan mærke, at noget af det, vi skal diskutere på den her sommerlejr, det er mangfoldighed og indvandning, og det vil bare være et rigtig, rigtig hårdt slag, hvis det så er al-Qaeda eller islam på en eller anden måde.

Fordi man ved, hvad det gør ved samtalen.

Ja, og hvordan det bliver misbrukt til at bare dreje debatten.

Og det var vi jo selvfølgelig ikke interesseret i på nogen smelsen måde.

Og så hører de nogle lyd, som du registrerede som følgerikeri?

Ja, og jeg kan huske, at vi givede sig net på hinanden, og jeg sagde også, det var dårlig tidspunkt at joke med det på.

Det var bare... Ja, det var smagløst, virkelig.

Men tænkte jeg ikke mere over det.

Og der går lige et minut eller to.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Og så kommer lydene igen lidt tættere på den her gang, og jeg tænkte stadigvæk, at vi ikke skudder, fordi det jo det, det er. Det, jeg hører af de første skudder, falder på hønen. Den her gang, tænkte jeg, det lyder lidt som nogen, der står og slår på en tom ulgetyn med kusteskraft. Altså sådan... Det er billed, jeg har i mit hoved, og jeg har aldrig set det før, jeg har aldrig hørt det før, men det er et sted hen for at finde forklaring på noget, man ikke har hørt før. Men der begynder at sprede sig sådan lidt en ungero over øen, og selvom vi ikke sidder tæt på hovedtillegren, og kan høre eller se, hvad der foregår dernede, så kommer der en eller anden form for mærkelig stillhed. Og lige pludselig kommer der en stor flok mennesker løbende op til vores lejre, op af den stid, der går for hovedlejren, op til bussgrudlejren. Og de ser alle sådan lidt skremt ud. Der er ikke rigtig nogen, der siger noget, men der er helt klart en form for småt panik og bekymring, der er ved at sprede sig. Og vi når ikke rigtig sådan at tabistikke situationen, før vi står så mange mennesker på den her lejre, jeg bliver trykket helt bageud mod den her kærlighedstine, som går omkring hele ytøjer. Jeg har min kammeratmas på min højre side og står med ryggen ud mod fjorden. Og så bliver der skudt igen. Og den her gang er det jo ingen tvivl om, at det er skudt, fordi det er faktisk efter os. Og jeg kan huske, at jeg hører projektilerne flyve forbi mit hoved, og det giver sådan en summe lyd, og det er tæt nok på de dører, sådan en centimeter eller deromkring. Så kan du høre projektilet, og den måde prøve af luften. Og det smækker ind i træerne bag ved os. Og jeg kigger på mass, og massen kigger på mig, og så siger vi bare i munden på en anden skudt, og så bliver der bare løbet, fuld panik. Der er ikke nogen, der er råber, der er ikke nogen, der skrier. Der er måske lige nogen, der råber løb. En gang imellem, eller så er det bare i 50-60 mennesker, der spreder sig for alvin. Hvad sker der inde i din krop der? Den går bare på autopilot. Jeg kan huske den der følelse, at jeg hænger over min egen krop, og så ser mig i tredje person nærmest. Jeg kan huske følelsen, at jeg er underlaget mod mine føder. Den hver eneste kogle, og bare nål, der bare... Jeg er jo under min føder i de her 34 sekunder,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

hvor jeg løber, og jeg føler bare efter mass.
Han har løbet syd på langs med stien,
og det er jo også den mig, jeg føler efter, og husker lov for det.
Fordi der er ligesom en skillevej.
Ja, det er der nemlig.
Man kan gå nord på op mod Pumpehuset,
hvor der ikke var nogen, der overlede,
eller man kan tage syd på, hvor der hellervis var flere kæmpe steder.
Og massløber, jeg føler bare efter,
og det kunne lige så godt have været den anden,
hvor jeg løber, og det sidste punktet, så kunne det have været det.
Mens jeg løber, så sender jeg også en SMS til min mor.
Og det her er jo oven på den samme sælge,
vi har haft ikke for så lang tid siden,
hvor hun har sagt, slap nu af.
Bare hyg dig, hvor jeg så skriver at se en...
Jeg kan ikke huske, at jeg har skrevet det,
men noget med, at de skyder i løber,
gemmer os, jeg elsker dig.
Og det er sådan en mærkelig SMS,
og ting tilbage på os, fordi...
Jeg er den over på det tidspunkt,
det er der med at sige til sin mor,
at jeg elsker dig, det gør jeg ikke så tit,
det gør jeg ikke så meget i.
Det er simpelthen for sig til, eller et eller andet,
jeg ved det ikke.
Det har du behov for, det er...
Det føles mærkeligt at sige tilbage på den,
men helt instinktivt, så det er jo det,
jeg har skrevet, fordi det var sådan lidt det vigtigste,
jeg lige kunne få ned i fingrene på det her tidspunkt.
Der var vist også en lille stavfejl,
lige det, men beskeden var klar og tydeligt.
Og lige pludselig så er mass væk foran mig.
Og det er lidt små, men så kommer jeg ud af den her fuguekstat,
jeg har været i, og kommer lidt tilbage i min krop,
fordi lige pludselig har jeg ikke nogen at følge efter.
Og jeg kan se, at der er et hul i hegnet,
som der går omkring flere steder af kærlighedestinen,
fordi det er jo en klippeøg,
som mange steder på østsiden og ud mod vandet,
er der 8-10 meter direkte ned,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

hvor det bare klipper lige pludselig, så er det bare at slutte,
så er der ikke mere sti eller ø.
Men lige her var der en meget steil revine,
hvor det var meget grus, løse sten,
lidt større kampestjen rundt omkring,
så det var til at komme ned.
Og jeg tænkte jo bare, jeg skal gennem mig.
Så jeg hopper ned i den her skrendt,
og når lige at stoppe mig selv på vej ned,
og tænkte jeg ikke, jeg skal være alene om det her,
jeg blev nødt til at gøre et eller andet,
kigger op på stien og kan se, der kommer masse mennesker efter mig.
Så jeg råber op.
Det her er ned, jeg skal gennem mig, og det er nu.
Og de stopper sådan lidt op,
og kommer måske lidt også ud af sine egen,
sådan ud af kroppenoplevelser,
og kommer til sig selv, men det går for langsomt,
så jeg er op og begynder til at fatte i folk.
Jeg tager den første og den anden, og den tredje,
og ned i skrænten, end under en ude i, hvad det hedder,
en klippe, der hænger lidt ud over skrænten,
som man sådan kan være under den.
Så der næsten er sådan et lille hulrum,
hvor I kan sidde?
Ja, lige præcis.
Og omkring 15-20 mennesker, får jeg vel sådan et klimmet ind,
før jeg beslutter mig for,
at nu skal jeg også selv finde sted at være.
Så jeg fortsætter ned i bunden af den her skrænt,
og der er en kæmpe stor kampestine,
man kan kæmpe sig bagved, lige hen helt ned til vandet.
Og der ser jeg mass.
Han også sidder helt selvfølgeligvis,
og et par anden.
Så jeg sidder mig derind,
og når lige jeg sætter mig ned,
og så ringer jeg min mor,
og jeg tager telefonen,
og jeg tror, jeg hører måske lige den første lyd af hendes stemme,
og så bliver jeg bare en meget, meget, meget lille drenge.
En meget bange lille drenge.
Og jeg går helt i panik igen.

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Ja, den der følelse er, at jeg ved simpelthen ikke, hvad jeg skal gøre, og jeg er så bange som jeg aldrig nogensinde har været bange i hele mit liv, for jeg ved ikke, hvor det foregår.

Jeg ved bare, det er ikke godt.

Hvad sagde du til hende?

Ja, men min mor hun, så lægger jeg ud med, altså, hvad fanden er det for noget at skrive, Christian?

Kan du da lige tage dig sammen, ikke?

Er det ikke sjovt?

Nej, fordi igen, en mor's reaktion, hun tror jo, er, at jeg prøver at gøre lidt grind med en på baggrund af den samme tale, vi har haft tidligere.

Og lige på en dag, som det der, det er jo ikke...

Altså, ligesom jeg havde det med fyrværkeriet, som jeg troede, jeg hørte tidligere,

lidt har hun det også nu,

og lige da, da jeg knækker fuldstændig sammen, så tager min krammert mass rigtig fat i mig og rusker i mig, kommer jeg lidt til mig selv samtidig med, at der lander de første skud over os.

Og min mor ved godt, hvordan skud lyder.

Og jeg kan høre, hun siger i telefonen til min stedfra, tollefter sidder lige ved siden af,

tollefter, det er rigtig nok, jeg kan høre skud,

der er ikke noget fuldstændig galt, jeg kan høre skud.

Og hun prøver også, når man får til at forklare, hvad der sker.

Men jeg kan ikke sige noget, jeg tør ikke at sige noget.

Altså, jeg sidder bare igennem og på det her tidspunkt, mens helvede bryder lys.

Og så giver hun telefonen til min stedfra.

Og jeg tror tanken for hende,

og som jeg også har fået det fortalt,

er, at hun kan ikke rumme det,

og det, jeg har behov for, der er jo ikke en hysterisk mor.

Det er den hjælp, jeg nu kan få gennem den telefon.

Og min stedfra er meget, meget rationelt, under press.

Og han gennæt sig ind i de samme tre ting til mig,

og det er alt hovedet lavt,

være stille, vi er lige her.

Og selvom det aldrig er blevet sagt,

så var det jo min linje ud, hvis det nu endelig skulle være slut.

Det var min måde at sige forvæld på.

Og den skulle ikke bruges til andet,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

lige på det tidspunkt.
Andet end den her ro,
og hvis det nu endelig skulle være min tur,
så kunne jeg i hvert fald lige forsagt forvælde.
Brev, vi kan stå jo så op på stien,
lige der hvor jeg har kære til mig under hegnet,
står han også.
Lige der hvor du stod og hjælp folk nu?
Og han har jo set det.
Han har jo fuldt efter taget skudt genvær igennem skoven,
og kommet op på stien bagvedmange af dem,
der har været sidst i denne her store flok.
Dem, der ikke har noget at gennem sig, har han jo set.
Så dem skyder han først,
blandt andet en af dem, som er rejst af sted med også ellen,
på 14 år, der kom sen til,
og ikke noget at gennem så ordentligt.
Og nogle andre også, som bare ikke har fundet plads,
fordi vi er alt for mange mennesker,
og selvom Ytter er en relativt stor Ø,
så er vi jo i lige vel næsten 600 mennesker,
der skal finde steder gennem sig,
uden at han brevik ser, hvor man løber hen,
og at man ikke kan høre det,
og at man ikke selv kan rejne ud,
at der er et gennemsted, så her skal han ned og kigge.
Så ved du, om han kunne se jer dernede,
eller havde han bare ligesom set, at det var den vej, folk løb?
Bække del, desværre.
Han havde både fuldt efter, for han kunne se, hvor folk træk hen,
og så kunne han også se dem, der ikke havde fundet godt nok gennemsted.
Og det er jo sådan, at den her ravine,
det er jo sådan lidt et hak ind i klipperne, kan man sige,
så han kan gå ud på sidderne af den,
og få et bedre indsyg på nogle af de gennemsted, som er der.
Og det er jo ikke noget, man tænker, når man kommer bare direkte ned i ravinen,
udover at der ikke bliver tænkt så meget,
at vi skal bare gemme os,
men selv hvis der var nogen, der havde været klar nok,
til at tænke, at det var et godt gennemsted, så, ja.
Øi, altså, hører her i Vistjuhel, eller ikke, hvad det var?
Altså, hvor kommer skudnet fra?
Hvem er det? Hvor mange? Hvad ved de?

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Det er jo det. På det her tidspunktet er det jo alt af chaos.
Ikke engang noget til spekulationerne endnu,
fordi den tanke lige nu handler det bare om overlev.
Men nu var han noget frem dertil, og han skydede nogen.
Ja, han står og skyder meget metodisk,
og det afspejler jeg jo egentlig meget det her med,
at han er en mand på en mission,
der er meget afbalanceret emotionelt,
eller afstumpet, og måske ikke mere rigtigt.
Og man kan næsten høre ham,
tænke de her sekunder mellem hvert skud igennem,
at han lige skal skyde, stabilisere sikt igen,
skyde, stabilisere, sikt igen.
Altså sådan, du kan tælle to-tre sekunder mellem hvert skud,
og hver gang der bliver skudt, så ved du,
det lander lige der, at det skal lande,
og det rammer nogen.
Du kan høre det både på reaktionerne, der kommer,
men også, fordi han bliver ved.
Er det skrig, du hører?
Altså det er både grået for skrækkelse,
det er også noget så banalt som folk, der siger af.
Og jeg ved ikke, hvad jeg har forestillet mig,
når folk bliver skudt, hvad der er for nogle lyd,
men man giver fra sig, men jeg tror af,
var nok en af dem, der er gættet på sidst,
men det var lige, hvad der er sådan nogle ting,
der blev sagt, fordi det var chokket.
Jeg forstår ikke, hvad der foregår.
Det er bare forkert det hele.
Så det kan du høre.
Hvad kan du se?
Jeg kan kun se, hvad noget foran mig,
mine egen føder under mig,
og dem, jeg sidder tæt på,
og vi sidder alle sammen, og prøver at gøre os så små som muligt,
og sidder nærmest i forestilling.
Og jeg har fået sat mig rigtig dårligt,
så jeg har sådan en spist sten,
lige op i min en røvballe,
og jeg kan bare huske,
at det eneste, jeg kan rumme lige på det tidspunkt,
det er at fokusere på den sten,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

og det fysiske ubehag,
for at lidt at holde kontakt med mig selv.
For ellers går jeg i panik igen.
Så jeg bliver nødt til at bare prøve at, ja,
og æde det på det tidspunkt,
og forholde mig også rolig, som jeg nu kan,
for jeg ved jo ikke, om han ved, at jeg er der,
og alt andet lige, sko han derinde lige,
kom dernede, og så bliver jeg nødt til at være,
rolig nok til at kunne prøve at gøre noget.
Kan du huske, hvad du forestillede dig,
at der foregik på det her tidspunkt?
Ingenting og alt ting.
Jeg kunne slet ikke rumme det.
Jeg troede, at jeg havde kommet hen,
til det her, hvor jeg havde gemt mig en halv time efter.
Så havde det måske været nemmer et eller andet sted,
at forestille sig, hvad der var der foregik,
og måske også sætte nogle tanker og nogle planer op,
for hvordan jeg skulle agere,
og hvordan jeg skulle overleve.
Men lige der, var det jo bare en panik situation.
Når jeg nu er det konstateret, det er skudt.
Det er rimelig klart, men hvad andet det er, det aner det ikke.
Og ved ikke, hvor mange det er, og ved heller ikke, hvorfor.
Altså, i mit hoved på det tidspunkt,
kunne de lige så godt have været en deltager på lejren,
der bare havde fået nok.
Eller det kunne have været planlagt eller ikke planlagt.
Vi anede det simpelthen ikke.
Og det var nok også det, der gjorde det meget svært at være i,
det der med usikkerheden, uvissiden.
Og jeg sad også et sted,
kunne ske lov, hvor jeg jo ikke kunne se noget,
sådan før og senere hen.
Jeg var heldig nok til, at hvis jeg havde set Breivik,
så har Breivik set mig, og jeg så ikke Breivik,
så så han heller ikke mig.
Og det var jo forskellen, men på det tidspunkt lige ud.
Kunne du se eller få nem de andre,
der også var i det her inhuk her?
Ja, det kunne jeg. Jeg kunne høre, at der blev restlet,
og de havde sådan en små kvæk og små skrive

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

fra forskrækkelsen og dem, der blev ramt.
Men stadigvæk den her meget intense stillhed,
mellem skudene, andet end dem,
der lå og ømmede sig, som ikke kunne lavere.
Men det må da også mange, der holdt iser indtil,
der havde været stille i lang tid til, at man troede, at han var gået.
Så kom det stille og rolig, dem, der ligesom havde deres sidste stund.
Og det følte som en evighed, og jeg lige ville så gråde det så hurtigt,
og han stod og nok ikke mere end jeg ville skyde på en 3-4 minutter,
og så går han videre.
Og jeg havde senere hørt ham udtale i retten,
at han visste jo godt, at vi var dernede.
Og den eneste grund, så havde han ikke gået ned i skranne,
på det tidspunkt, at det hele i starten er forløbet.
Så han havde stadigvæk rigtig meget udstyr, rigtig meget ammunition.
Han har bær en tung udrustning.
Så han tør sig, men han er ikke for, at han er bange for,
at hvis han falder, så hopper vi på ham.
Og det var jo en rejse af god uddaring, han lavede,
fordi det var jo nok også det, vi havde tænkt os,
at hvis han endelig kom ned, så måtte vi bare hoppe på og se, hvad vi kunne.
Men han går videre og stiller roligbegynder denne her stillhed og fortager sig,
fordi vi kan jo også høre, at der bliver skudt og ropt andre steder på øen.
Og det er også lidt et frygtligt med gennemgående tema,
at jo længere væk det kom, jo bedre var det,
fordi så følte man sig tryk.
Altså også jo selv, om man ved, hvad det betyder for andre.
Ja, og det er, ja, og det er jo også,
jeg tror, det er svært for andre at sætte sig ind i det.
Jeg tror måske, at der er andre, der har været elinende situationer,
der ville kunne genkende det, men i det øjeblik,
hvor at du sidder lige præcis sådan en situation,
der bare handler om reng og skal have overlevelse, så tager man det, man får.
Og så må man tage den emotionelle bøde for det bagefter,
fordi den kommer også.
Han bevægede sig væk, hvad skete dig så der, hvor du sad?
Ja, men i tak med, at Breivik bevæger sig syd på til andre steder på øen
og andre gennemssteder, så begynder der jo at være lidt aktivitet
omkring den her ravine igen,
både i form af, at min gang imellem kan se,
der kommer folk langs med klipperne, der har været i vandet.
Folk, der har forsøgt at svømme, som han måtte indse,
at det har været for langt.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Det skal lige sige, at der er på det korteste fra Y-tøjeren til land 8-900 meter.
Og så nødt du også, at det var en koldt dag?
Ja, vandet var 12-13 grader den dag, og det smårejner.
Og med tøj på, og masser af frugtige kroppen,
og måske ikke den bedste svømmetrening, så skal der meget til,
før man kan tage sådan en tur.
Og det fortsætter også, at man lægger fra land det rigtige sted.
Og der er også lidt strøm i fjorden.
Så ja, det har ikke været mange, der har taget den tur.
Der har været mange, der har forsøgt, og så er enten været heldig at blive reddet op
på et tidspunkt, ellers imellem man måtte svømme tilbage igen
og gemme sig langs med kanten med Y-tøjeren.
Og det er sådan nogle, vi ser.
Og jeg hører også nogle af dem, der er blevet ramt,
som jo ligger fuldstændig eksponeret, og der er ikke rigtig nogen,
der tør at gøre noget, og de tør heller ikke selv
og flytter på sig af frugt for at blive skudt igen.
For vi ved jo ikke, om der er flere, for alt vi ved,
så står der en, der bare holder over og venter.
Jeg kan huske en ung knæet Simon, der lå og spurgte efter sin mor,
og da han ikke rigtig kunne få svare fra hende,
så lå han også sang stille og roligt for sig selv,
indtil han ikke trækvede længere.
Og det var meget den form for lyd og de ting, som modspillede sig,
lige de første kvartere.
Jeg har jo stadigvæk min papper eller min sted fra i telefonen,
og han siger egentlig de samme ting.
Samtidig kan jeg høre, at min mor i baggrunden prøver at få mere information.
Altså hun har ringet til samtlige nyhedskanaler og tv-kanaler,
og aviser og politi-distrikter,
og hvad hun ellers kan komme i kontakt med folk.
For det første får melding ud,
fordi når jeg er jo på sommerferie på det her tidspunkt,
så de myndigheder er jo fuldstændig overbelastet i forvejen,
på grund af alt det, der er startet ind i Oslo med bumpen.
Der er jo 100-visere mennesker derinde, der har behåbt for hjælp,
der er brand, der skal slukkes, der er vigtige steder, der skal sikres.
Al mennesker er jo kaldt derinde til.
Så meldingen om, at der er en situation på Y-tøjere,
kommer jo ret sent ind, og bliver endnu senere behandlet og tættest seriøst,
fordi det er svært for dem, der er på øen,
at få kontakt, fordi alle begynder at ringe samtidig på et net, der allerede er overbelastet.
Så er der mange, der ikke kommer igennem, og jeg prøvede os selv.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Den afvis bare langt, jeg kunne selv ikke komme igennem.
Den første Twitter-melding ramler ind 8-9 minutter,
efter han går i gang på øen.
Og der kommer sådan lidt fra den front,
og så er det jo pårørende, der sidder på den anden side af det her,
der faktisk bliver nødt til at melde ind, til myndigheden, at hallo,
der foregår altså et eller andet. Det er ikke for sjov det her.
Og ingen har jo oversigt.
Det er jo chaos med de chaostet igen, ikke?
Men alt hun så kan få at vide det, det kan jo så få tilbage igen i det mindste.
Og jeg har min parfra i røret i 45 minutter.
Og i gang med dem så bærer han mig lige om at tabte fingeren på mikrofonen et par gange.
Så han ved, hvad jeg stadig er der, bare for at give lyd fra mig,
men jeg skal være stille, altså der er ingen grund til at risikere mere.
Og i løbet af den tid så får vi også den første melding om, at politiet er på vej.
Det vi jo så ikke ved, det er, at det skal også vise sig at blive en svær omgang
for politiet at komme over på øen.
Fordi selv politiet's gummi-bøde kan komme på sommerfærd åbent.
Så der går noget tid, men vi får i hvert fald melding.
Og jeg giver den jo sådan videre tid til dem, jeg sidder om og sidder ved.
Sidder I, siger I noget til hinanden?
Ikke før, der er gået i hvert fald en halv time.
Måske en eller anden, lige der omkring, hvor jeg ligger på.
Der visker vi meget, meget stille og kortfattet til hinanden.
Kan I stadig høre skude der?
Ja, en gang imellem, så kommer der noget, og det kommer længere og længere væk.
Og det er jo også fordi, at Breivik tager to gange omgang om øen.
Han tager sin første rundtour, hvor han starter ned ved færgelaget.
Op i vores lejre, syd på ned omkring spidsen og så op igen.
Og så er det jo, han forsøger at ringe ind for at overgive sig.
Kommer ikke igennem og besluttet sig for at tage en runde mere.
Hvor lang tid tager en runde for at få et ordblik over, hvor stor øerne er?
Hvis man går i et hyggeligt romantisk-tempo, som man jo ofte skør på kærlighedstinen,
så vil det tage for en fuld runde.
Det er 40-45 minutter.
Og han har jo haft nogle stop under vejs.
Så det passer også med, at han har brugt omkring en 35-40 minutter på den første tour.
Og så var selv Breivik sådan. Det er fint nok nu, han ringede.
Der skete ikke noget. Nå, men så går jeg videre.
Ja, lige præcis. Så tog han turen igen.
Den her gang helt op nord på øen, hvor han ikke har været endnu.
Hvor han jo blandt andet har kommet til Pumpehuset.
Og Pumpehuset ligger adskilt fra øen.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Det ligger ude på nogle klipper lidt ud i vandkanten, 10-15 meter fra Skorbrunnet. Så når du først er derude, så har du ikke rigtig nogle steder at løbe hen, uden at du kan ses for alle vinkler. Du er fuldstændig udsat derude. Og der var jo mange, der gemt sig der. Og ja, det Breivik ser det. Og går derude og jakter stille og roligt af folk omkring den her lille bygning. Jeg havde også en ven, der var derude. Det var sådan en sølv trøst, men det gik ikke hurtigt. Så kommer han ned forbi jer igen, eller hvordan? Ja, han skyder en lille genvæer igen ind om sådan i Skorbrunnet. Han ligger mellem en kærlighedsøn og hovedtill, og så kommer han ikke helt ud til os. Han kommer faktisk aldrig helt tilbage den vej, men han kommer så ned til skolestuen og helt syd på, venner om igen. Og i løbet af den tid er det jo så, at han renner ind i politiet og overgiver sig. Men på det tidspunkt har han jo blandt andet i første omgang været forbi i skolestuen, hvor der var 45 mennesker, der var bare kideret inden, hvor han forsøgte at skyde ind af dørende, cast røgernater ind. Så gav han op, gik videre ned på sydspidsen af øen, hvor han fandt en flok, der lige var i gang med at prøve at komme ud i vandet. Og han roper sig til dem, at det er politiet, og de skal komme frem, så han kan hjælpe dem. Han er klædt ud som politimand? Han er klædt ud som politimand. Både de første han skyder, og de sidste er den overbevisning om, at han er for hjælp. Og helandsmetode for at komme over på øen er, at han udgiver sig for at være politimand på landsiden, der skal over for at sikre øen og hjælpe. Og han bliver jo mødt der, nu går vi lidt tilbage, men han bliver mødt der af Monika Bøsej, som er dagligleder på øsehæret på det tidspunkt. Og Trond Bernsens, som er en ven af organisationen, hvis man skal sige det sådan, er politimand på sommerferie, som så er der sikkerhedsvagt, hvis det nu skal blive et eller andet tumult. Det er der sjældent. Der er også et frivilligt korps af vakter og nødhjælpsorganisationer osv. Der er masser af mennesker til at tage sig af, hvis det nu skal være et eller andet tumult. Det kan da jo godt komme af sådan en fodboldkamp der en gang imellem. Men det er jo aldrig, fordi der har været andet end det. Men som den politimand, Trond Bernsens, nu er, så begynder han jo at fatmisse tank. Breivik går jo i en uniform, der ikke ser helt rigtig ud for en politimand, så i hvert fald. Og han går med våben, borde fremme, som han har fået besked om også at lavere med. Han er tungt udstyret til en sikringsopgave, og han er alene. Der er flere ting, for Trond Bernsens, der ikke giver mening. Og det kan Breivik også godt mærke, og det er jo så derfor, at før han kommer derhen, han egentlig gerne vil starte. Så tager han den beslutning af, at han bliver nødt til at gå i gang før, at han bliver opdagede.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Og skyder så, at Monika Bøge siger at Trond Bernsens om de første.

Og det er opfatter som fyrværkeri.

Monika's mand, som også er kaptegen på Favne, MS Torbjørn, der sejler frem og tilbage, ser det her.

Og har vel at mærke en datter på øen, muligvis to.

Han ved ikke, at hun er faktisk taget hjem igen.

Men de er jo på øen hele tiden, fordi de vokser op derude.

Men han bliver nødt til at tage en beslutning, der hedder, at redde dem, han kan redde, og komme væk.

Eller gøre noget dumt restigt.

Og jeg tager jo så en del af EUFs ledelse og nogle andre med i boden.

Og skynder sig sådan set væk fra øen, og holder sig egentlig lidt i udkanten, hvor de så ringer til politiet og kommer igennem, for at beskede mig bare at komme væk.

Og grønne til at jeg fortæller, det er, at han har fået meget høvel i eftertiden.

Og det har Eskil Pedersen, der var EUF-leder på det tidspunkt også.

Fordi de tog denne her beslutning. Eller retter sagt. Folk mener, de tog denne beslutning.

Det er ikke en beslutning, de selv tog. Det er en besked, de fik.

Og når du er i denne her panik, så lytter du tage autorisater.

Ja, selvfølgelig. Og det er den ene side af det, og den anden side er jo også, at I visste ikke, om der var flere.

Altså, der er ingen af jer på øen, der egentlig ved, hvad der er derfor og går.

Nej, lige præcis. Det eneste, man ved på det her tidspunkt, er, at der er nogen, der går og skyder.

Og man er set, der er folk, der bliver skudt.

Og man skal tage en lydnhovedet beslutning.

Og der er altså 10 mennesker i den her færd. Så ja, selvfølgelig, der kan være flere, men der er 10 liv.

Og de skal altså også reddes uanset hvad.

Du havde også en veninde, som gik direkte hen til Breivik.

Ja, men efter, at han starter ned ved Kain og bevæger sig op af det, der hedder baggen.

Som, ja, det er jo bare en bagge, hvor der er en scene, hvor man har mange af de uden dørs, angstmange.

Kommer op til hovedhuset, så er det, at han bliver mødt af min venindlægger, som synes, at han har en klapphæt.

Altså, så han sat på spæsten, så er det lidt det, hun har i sinne, da hun går ud og konfronterer ham.

Og siger, hvad fanden har du gang i? Hvad laver du?

Og han kigger sådan lidt skævet på hende, og der var andre, der ser det her, og derfor ved jeg, at det er,

før han sænker sin ræffle og tager sin pistol op, og meget roligt sætter den for panden af hende.

Og giver det lige et halvt til et hele sekund, så hun lige kan mærke det.

Og så trækker han af, hylder sig sin pistol igen, løfter ræfflen og går stille og roligt videre.

Men jeg synes jo egentlig også, det viser meget godt to ting denne dag.

Det viser et, hvor beslutsom Breivik var, at han havde en mission.

Men det viser også om, at den næste kærlighed, og det behov for at hjælpe den solidaritet,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

som bare blandt alle dem, der var på øvnene den dag.
Hun stillede sig op foran ham, og forsøgte at kigge ham i øjnene og sige, hvad det er, du laver.
Det skal stoppe.
Han overvejer det, han sikter, han tager et nyt skydehåben op, og er fuldstændig bevidst om, hvad der foregår lige nu, og hvad det er, han har tænkt sig at gøre.
Ikke han har magten, og han gør det.
Og det er jo også det, vi opfatter, når vi bliver skudt på, til at starte med at se den her, meget kolde, kalkulerende person, som har taget sig god tid.
Han har aldrig trævlt.
Og det er klart, at vi jo mange mennesker har fanget på en lille øje.
Selvfølgelig er han ikke trævlt.
Der er ikke nogen, der kommer fra den øje.
I det øjeblik, han går i gang, det ved han jo.
Men hun døde altså, skal det tilføjes.
Ja, det gjorde hun.
Men hun prøvede at stige ham ned.
Hun prøvede, ja.
Hvor lang tid sidder I ned under klippen?
Jamen, det er sådan lidt delt op i to omgange, fordi vi sidder først i de her 45 minutter, hvor jeg har min familie til telefon.
Så et elke kvalitiseret tid, hvor der ikke rigtig kommer mere lyd, som hvad vi lige kan høre.
Og det passer også nogenlunde med, at det er her, at brevet kan blive anholdt.
Og det er også, som jeg nævnte tidligere, at når der er lidt stille, så føler man sig om lidt tryk, og nu har der været stille lidt længere tid.
Og vi begynder måske også at være lidt over den første panik og frygt.
Nu er vi lidt mere over i, at følelsen er lagt på hylden for længst.
Men nu er det for alle.
Og nu er vi rationelt. Nu skal vi altså overleve.
Og ligesom vi når at få den erkendelse, så begynder der at komme lydet op fra toppen af ravinen igen.
Og så tænker jeg, at vi kigger på hinanden også, der sidder hernede i bunden, og tager hver en stor sten i hånden.
Og så er jeg egentlig bare sådan en stille tine samtykke om, at nu er vi klar til at kæmpe til sidste mand.
Og lige pludselig er der noget, der er vælte derude over klippen, sten og ned i vandet, og vi er jo klar til at håbe på.
Og det viser så at være min veninde Marte, der også er for busk ud.
Som har ligget og klammer sig fast til noget tornekrætt længere op, men simpelthen ikke har haft kraft til at holde fast længere.
Og hun falder nok en to meter ned på de her sten, der ligger i vandet, tumler ud og roler ud i vandet.
Kigger sådan lige lidt op på os for at sige, at jeg er okay, siger jeg ikke ellers noget, ser jeg lidt omtået ud, men vi tænker ikke mere over det, fordi hun lægger sig til at spille død i

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

vandet.

Og det er fordi hun er så langt væk nu fra ravinen, og langt ud i vandet, man kan se hende op for sten.

Det ved hun, det ved vi, så vi tør ikke at gå ud til, når hun tør heller ikke at gå på vej, så mere at hun skal bare lægge helt stille derude.

Og vi holder sådan lidt øjenkontakt med hende efter hånden, som andre også får nogle opdateringer, så giver vi jo lidt lyd ud til hende og prøv at mide midtlande, bare så hun også har et eller andet forholdelse til.

Hvad vi ikke ved, er at hun er skudt tre gange.

Hun har ingen førelighed i sit én ben, hun har to smadret rygsøjler, hendes mild er helt ødelagt, og generelt er hun et rigtig, rigtig skidt tid.

Men heldig i ugehæld, da hun ramler ned og slår sig og bliver ved med at role, så kommer hun ud i vandet, og vandet er koldt.

Og det begynder simpelthen at stoppe blødning, fordi hendes kropstemperatur begynder at sinkse, og hendes blodsøg begynder at falde.

Og det er jo selvfølgelig heller ikke godt, men det forlænger hendes levetid.

I tak med at vi så kan se, at hun begynder at få lidt skidt, der går igen i 20 minutter, så nu er vi op på en 10 og 20, måske en 10 og 30 minutter.

Så kan vi godt se, at det ser godt ud længere. Hun begynder at tabe sit hoved ned i vandet.

Og i sidderer kan kigge på hen, men I kan ikke gøre noget.

Vi kan ikke gøre noget, vi føler ikke, vi kan, men vi kan også godt mærke, at der skal snart ske et eller andet.

Heltidens, mens Brevika er skudt på øjen, har der været både cirkuleret omkring øjen, men det begynder også at komme lidt tættere på, og vi har heller ikke hørt noget et stykke tid.

Og det kulimerer med, at hun taber sit hoved igen og kaster blodet op, og så tror jeg bare, for mig, tænker jeg, nu skal hun op.

Og jeg har nok ikke været alene om tanken, fordi jeg når nærmest ikke rejser med før de fire andre også rejser sig fuldstændig syngronet.

Og vi kommer ud og hænder hende ud af det her vand, skynner os tilbage i det, vi føler af trøjkenen, og begynder at tage hendes drivvåde, så er hun af iskold.

Og fuldstændig, altså næsten ikke ved bevidsthed.

Ja, tager tøjet af, begynder sådan at massere, lemmer og gråbstil, prøver at få noget varm, knoppe noget varm i hende, og det tøjer vi lige her til over.

Så jeg har en stadigvæk trøje på, min regnjær har jeg smidt til, da jeg prøvede at gennem de andre.

Jeg har en trøje på, som jeg smider over og snakker med hende, og jeg tænker sådan, ah fu, er det ikke noget med i år, man kan få folk til at tælle, og få dem til at gøre i landet for at holde sig vågen.

Så jeg bager en om at tælle til 7, fordi jeg tænker 5, det er fornemmt, og 10, det gør det altid i film, så når man var i et eller andet med at sve, så skal man tage sådan en aktiv valg for at stoppe.

Så jeg bager en om at tælle til 7, og jeg tror, hun bruger et minut på at komme op på de der 7, det er virkelig svært for mig, hun gemmer, men hun kommer deroppe, og ja, hun smiler sådan lidt, hun er meget stolt af sig selv.

Jeg har snakket med hende efter tiden, det er nogle af de brode stykker, hun stadig vil ikke huske, for der er helt til sidst det her, men hun var så stolt, at hun kom op på de der 7, det var bare fedt.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Så vi har hende jo på skød, men vi kan jo godt se, at der skal ske i landet her, og vi tænker jo, at hun har simpelthen slået sig, fordi hun har rolet ned, for der er jo ikke noget blod tilbage, det blev vasket væk af vandet, og hun bløder ikke rigtig længere, det er hun blød af det.

Nej, altså I vidste ikke, at hun var blød skudt.

Det er så vildt, men det har jo været, det er lige nu, hun så begynder at bløde igen, og har været under tøjet, som vi lige har givet hende på, og for at gøre det endnu mere svært at finde ud af, at der var noget galt med en, på den måde, så der kommer tre både igen, og cirkler omkring, den her gang er det politimand, en politimand i hvert både, og der bliver ropt ind på land, er der nogen der er skadet, eller nogen, der skal bruge hjælp, og der er ikke nogen, der siger en lyd, andet en, man kan høre lyden af før og hænder,

der bliver strukket i hvert, sådan en hel synkron, fordi der er mange, der har det fint, men alle er optaget og bekymret, og for dem, der ikke har det godt, altså optaget er, at de skal have hjælp, og det skal være nu.

Så bådene kommer ind, og man kan godt mærke, at politiet ikke har styr på den her situation, fordi der er stadigvæk et stort fokus på sikring, et stort fokus på, at vi skal være hurtig, og vi skal vækter fra.

Så de kommer ind fra vandtiden, fårandt fra, men der er egentlig ikke rigtig nogen, der ved, hvad der sker bag jer endnu?

Nej, altså de har jo selvfølgelig fået en melding om, at der er en, der er endholdt, og at man er i gang med et syg og øen, man skal jo sikre, og der er mange steder, der sikrer på sådan en ø, for kun en håndfuld, at det er 6 eller 8 deltager, tropper, der er kommet til at starte med.

Men de, vi får så rejst os op og skal til at hjælpe meget over i den her både, det skal hun bare ikke have noget hjælp til, det skal hun kravle med klare selv, og vel og mærke, at hun ikke, altså hun har ingen kontakt til sit ben, hun mangler og deler sine ryksøg, men hun rejser sig op og hun humper hende i den her både selv, jeg ved ikke, hvordan hun gør det.

Hendes kroppstemperatur på det her tidspunkt er ved at bygge ned over, eller ned under de 30, hun skal ikke, altså der er ingen forklaring på, at hun er i liv, og det har jeg fået vidt flere gange, at hun flere gange har blevet fortalt også, vi kan ikke rigtig sige, hvordan du har kommet igennem det her, du burde ikke kunne have klaret den, da hun kommer ind i en luftambulante, fordi det er klart, de kan jo godt se, at der er huller overalt.

Så tager de hendes kroppstemperatur igen, for de pakker hende ind i alt muligt, og der er der lidt sådan 29, 28, det tror jeg ikke, man kunne leve med, altså, og hun er bevidst også.

Hun er faktisk levende død.

Pretty much, og vi har senere fået vidt, at der ikke er noget mere heldigt, end at vi har lavet hende ligge lige på sidst så langsids, fordi blødningen er stoppet, så hun er ikke død af blodtab, og vi havde taget hende op lige i forhold til hendes kroppstemperatur, altså selvverlejnings, men altså det er jo ikke bevidst.

Men meget er, at hun sætter sig i den her både, og jeg vinder mig om at kigge op i skrenden, og kan jo lige pludselig se en masse mennesker, jeg genkender, både folk, jeg selv har, Faddy og Joelbøder, det er jo en lille.

Men for hvert ansigt, man ser, at hun ser, hvor godt man kender dem, men bare man kan genkende dem, så det er jo en kæmpe lille, og sådan er det for alle.

Og der bliver bare knyttet nogle bond der, altså noget første øjenkontakt efter, så det knytter nogle

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

bond.

Og jeg står og hjælper folk over i bådene, og løfter dem op, og så igen sådan en udvæksel af et blik med en af min kammer og h-kund, og har lidt den der følelse af, at vi skal ikke have far, for vi er sikker på, at alle andre også er herfra.

Så dem der ligger tilbage, vi blander nedoppe og kigte til Ellen, som lige forlagt en jakker over sig. Og Ellen var hende, der var rigtig ung?

Ja, hun var 14.

Hun var kommet senere til end jeg andre, og noget derfor ikke har gemt sig?

Ja, og det er jo også det, som er sket med Marte, hende og Ellen har faktisk kommet nogenlunde samtidig, som de sidste i den her kæde af mennesker, og har derfor ligget helt yderst under den her klippe, som jeg har gemt folk under.

Og der har de jo bare været 3-4 meter fra Breivik uden at være skuldt det hele taget i det øjeblik, han har stået og kigget ned.

Han har kunne se dem direkte, han har kunne sikre det på?

Ja, lige præcis.

Og Ellen, igen, det er jo brutalt, men det gik hurtigt.

Hun blev ramt én gang, og det var lige hjertet.

Så heldigvis, så skulle hun ikke lide.

Men vi lægger en jakker over hende, vi kan ikke få hende affra.

Og håndgående er, at vi tager lige en sidste, vi skander lige til regn i den sidste gang, og så går vi op i de her både og bliver sejlet ind mod land.

Men ved du på det her tidspunkt, at han er blevet anholdt og der ikke er nogen far på færrelænger?

Der på tidspunkt kommer der en, jeg ved ikke om den sms eller en twittermelding eller et eller andet, til en af de andre, som så fortæller, at der er viste af en der er anholdt.

Jeg tror ikke, jeg tænker så meget over det i det øjeblik, men jeg ved, at beskedene er blevet omgivet sådan tæt på, at vi også bliver fraktet af øen.

Ja, og du kan også se, at der er de her både, der hjælpen er her nu, så der ikke er kude fornemmelse af far og panikligner.

Lige præcis.

Hvordan føles det at sejle væk fra øen?

Det er en meget mærkelig følelse. Det er generelt en meget mærkelig dag.

Fordi det ting, jeg ikke har følt før eller ikke følt siden, det er letelse på en måde, der ikke er letelse, det er sorg på en måde, der ikke er sorg endnu.

Det er frygt, som er helt uremenske frygt, altså der sidder helt tilbage i lillejernen.

Så det er en underlig følelse. Jeg tror på det tidspunkt, det er mest optaget at passe på dem deromkring mig.

Hvor mange er i båden der?

Den både jeg ender i, er vi nok 6-8 stykker. Det er jo ikke store både, det er jo privat både.

Der kommer alle vejene fra med private mennesker, der er strømmet til at få prøv at hjælpe det, de kan.

Taler i sammen, hvad taler I om?

Vi taler lidt i båden, men vi kigger mest på hinanden, og jeg tror også, at vi sidder sunder og slet.

Vi ved jo godt, at der kommer mere, og lige der skal vi jo først ud af vores beredskab.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Nu skal vi til at begynde at håndtere alle de her andre ting. Det er ikke noget, man ved, men det er noget, man kan mærke.

Det kommer også lidt rundt at begynde at presse på, og det er jo et voldsom press.

Der sidder en ung pi i båden, som er blevet skudt i armen, og hun har sådan en hull direkte gennem underarmen.

Altså det er sådan en helt tegniserieartigt, og hun sidder og kigger på det her hull.

Hun kan ikke abstrahere fra det, og hun er virkelig i chok.

Jeg kan huske, at en af dem, der er med i båden, er derværende generalsekretær nu, minister, Tonja Brander.

Og hun kan jo se, at den her ung pi er det svært, så hun prækker sådan lidt tegnet.

Hvor er det nu, du kommer fra, og hvad hun hedder?

Nå, deroppe fra, har I ikke fået en ny bowlingband, en ny bowlinghandel?

Det var noget træst med den her arm, så kan du ikke engang være med til åbne den.

Og så sidder folk jo og griner.

Der er ikke gået mange minutter før Galienhum, og den er der, og den har også været der undervejs, fordi jeg har også på et tid på en udbrudt, mens vi har siddet, der er et shit, skal jeg virkelig dø uden at få en sidste cheeseburger eller et eller andet lækkert i livet.

Skal jeg bare sidde her uden i røven af en sten?

Det er sådan nogle ting.

Så nogle tanker fløjer også ind?

Rigt tidligt, når det er meget definerende for hele den her flok, og senere hen også har der været underholdning til nogle af de her samlinger, hvor der kommer komikere optrede, som er meget nervøse.

Hvor de har skrevet ind på forhånd.

Er der nogle ting, jeg ikke kan lave sjov med?

Hvor de så bare får en liste tilbage med.

Her har du et udvalg af de jokes, vi præsenterer over for hinanden.

Så kan du bare slå dig løs, og de også bliver meget, meget, meget chokkert, fordi det er grumt.

Det er virkelig.

Men der er noget ved humoren, som er vildt forløsende.

Det tager brådende af tingene.

Og det kan gøre nogle humenskligt hårdere ting, lidt nemmere at håndtere.

Hvertfald i brødstykker.

Så kan man sådan lidt tage det, bid for bid.

Du kom i land.

Til hvad?

Jeg kom i land til chaos.

Det var jo delt op i, hvor folk blev sendt hen, og hænge jeg, hvor skade de var eller ikke skade.

Nogle skulle jo selvfølgelig direkte der afsted med luftambulanser.

Andre skulle direkte op i en ambulans,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

og nogen kunne behandles på stedet, og så tage det stille og roligt.

Men vi er også der, der kan gå, og har det fint.

Vi bliver sendt op.

Vi kommer i land ved sådan en lille improviserede strand.

Og bliver sendt op mod hovedvejen mellem Oslo og Hønefos, som ytterligg er langt med.

Der er blevet sat nogle busser op.

Det har man fået hentet ind, nogle turistbuser.

Der står klar, og så bliver vi ellers bare at pakke ind i dem.

Og jeg tror nok også, det er der,

det begynder at gå op for flere.

På vejen det er op, så går jeg lidt og tryster nogen,

og jeg tror også, jeg prøver sådan en frygtelige indgivelse.

Don't worry about a thing.

Every little thing is gonna be alright.

Et eller andet for at tryste,

fordi jeg går blandt andet med Helene Øseaj,

hvis Mårjov har været på øgen, og far,

og måske også søster.

Hun ved jo ikke, hvor de er.

Hun kan ikke få fat på dem,

og hun er jo helt ude af sig.

Og andre, som ikke har set deres venner,

søskende, hvad det nu skal være.

Man kan godt mærke, at nu kan det godt være,

at man selv er tryk, men så er der alle de andre.

Og på det her tidspunkt,

hvis du, at mennesker var døde,

men havde du nogen som helst,

enelse om omfanget.

Hvad forestillede du dig?

Altså, da vi bliver sejlet fra øgen,

så kan vi jo se langs med øgen,

at der ligger folk tilbage.

Og det er tydeligt, at det er ikke folk,

der gemmer sig, det er folk, der er døde.

Og jeg tror, at uden at kunne sætte

præcis tale på, så bliver jeg nok skædt på,

at vi har set en 20 plus.

Og der går jo ikke lang tid,

efter vi er land til at vise,

at den første melding for politiet er jo 10 plus.

Så det ved I af forkert?

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Ja.

Og det siger vi jo også til hinanden.

Og når vi kommer frem til Sundvolden Hotel, som jo ligesom er kommandocentrale for alt det her, det er en 10 minuts busskørsel.

Og så er vi fremme.

Og der bliver det jo igen sådan en mærkelig fornemmelse, fordi hvor vi har måske været lige ved at knække fuldstændig sammen i bussen, fordi igen, så sidder man bare og venter.

Og så kan du lige sige, hvordan er sådan en busstour fuldstændig absurd.

Det var slet ikke mening, at du skulle være der den dag.

Og så sidder du i den her buss, efter at have oplevet det.

Ja.

Og der er nogen, der grader, der er nogen, der går lidt i panik.

Og jeg har tændt min telefon igen,

for jeg lavede på med William for at spare strøm tidligere.

Det var en aftal.

At det der lige skulle være de der sidste procent,

til at jeg i hvert fald lige kunne ringe hjem

og sige, at alt var godt, eventuelt alt var skit.

Men jeg ringer hjem og siger, at alt er godt.

Kom til Sundvolden Hotel.

Og den er modtaget.

De er på vej, og de giver også besked til min far, som jo bor i Danmark.

Vi kommer til Sundvolden Hotel, og så er det jo igen,

at den her lidt mærkelig stemning i bussen

bliver skiftet ud med lidt forløsning,

fordi der er mange andre der.

Og så er det igen, at vi kommer til det her,

med man ser indsigt, der man har set før.

Og der er jo selvfølgelig også dem, man ikke har set i nu.

Dem, man savner, men man finder.

Det er som om, at regionerne grupperer sig lidt sammen,

når man har taget stedet med, så finder man dem,

man kender stammen i de her store flokke,

hvorfor du handler, at du er okay,

og har du set ex-YZ.

Vi udvikler ikke så meget hver vores historie,

som sådan på det tidsmål mere sådan en hurtig overordnede.

Hvordan fanden kom du derfra?

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Hvordan lever du?
Og hvordan lever du?
Og hvad ved man?
Har I set flere? Har I set én?
Har I set nogen? Hvad er det, der foregår?
Og der er jo et virvar af mennesker,
påørende, hotelansatte, politifolk, rød kors,
ambulanserere, præster, psykologer,
alt muligt at bare blive omkaldet ind her,
og folk er taget der til frivilligt også for at bruge hjælp.
Det er jo kæmpe chaos.
Og efter, at der er gået en halvtimes tid,
så kan jeg lige pludselig se min mor og min sted for.
Jeg har gummistøvler på det her tidspunkt
og har et eller andet tip omkring mig.
Og jeg kan bare huske, at sådan en løber hende mod mig,
det er som om, at gummistøvlerne de lige pludselig bare er størrelse 50,
og jeg slæber dem bare efter mig den der sådan lød og følelse.
Det kan næsten ikke løbe ordentligt.
Det er som om, at jeg kan løbe i 7.
Og det er fordi, at mens jeg løber,
så slipper jeg alt den her anspændighed.
Bare gruppen fuldstændig, jeg begynder bare at oprylse ud.
Altså jeg er helt færdig.
Og jeg hænger bare om halsen på dem og gør det, og gør det, og gør det, og gør det.
Og det er lidt blød i, hvad der lige, jeg tror jeg siger forvælde,
men vi skal i hvert fald hjem.
Der er lige et par flaske vand og en snig og så i bilen,
til at stabilisere noget blød sukker og sådan noget.
Men jeg skal bare hjem på det her tidspunkt,
og så må vi tage den derfra.
Og jeg kan huske, at Bor Mesteren ringede mig,
og så sidder jeg i bilen, og sådan,
men kriseteamet og alt, hvad vi har på reddeskabet,
jeg har jo selvfølgelig gjort det spåselte.
Og jeg sagde, nej, tak.
Jeg ved ikke, hvorfor, men på det tidspunkt, så...
Nej, det kunne jeg ikke lige rumme, det skulle jeg nok.
Jeg er ikke mange fornuftige beslutninger, der er blevet taget af mig,
på det tidspunkt, det vil jeg alene rumme.
Men Bor Mesteren ringede til flere, eller hvordan var det?
Jeg var den eneste, der boede i den kommune.
På den måde?

[Transcript] Mørkeland / Særarnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Så på den måde var jeg jo lidt heldig,
at alle kommuner i Norge, alle regioner,
har jo deres egen beredskab, der er sejren,
pulier og ressourcer, de kan bruge til,
hvad den nu skal være til kriseorientering.
Og de troede simpelthen individuelt til,
at deres egen...

Der var jo ikke noget planlagt til sådan noget her.

Jo, der er en gammel beredskabsplan,
men den kan ikke føles, fordi der blev...

De blev spreniget i Bor Mesteren til...

Ja, og i dag kan Marek forberede sig på...

Nej, og et af den nationale beredskabsplan,
den er ligesom i gang i uslo.

Det er det.

Så jeg var heldig, at jeg var den eneste i min kommun,

og at der var en relativt fin plan på plads,
så de mennesker, der sad i det her kriseteam,
var også mennesker, jeg kendte nogenlunde.

Der var den lokale læsseekretær,
som var mor til en i klasse med,
og så var der en, som jeg kendte via politikken,
der var en far,
og sådan sådan...

Det var mennesker, man ikke kendte, så det var nemt at forholde sig til,
og det gjorde også, at det blev lidt nemt at håndtere,
fordi det var bare mig, og sådan nogle mennesker, jeg kendte.

Så I kørte hjem?

Ja, vi kørte hjem,
og så, da min mor, hun givet telefonen fra sig,
til min stedefar,

og forsøgte at få fat i folk,
så går der jo også praktiske tanker i hende,
fordi nu kommer jeg jo hjem, før jeg skal,
så må hun i helvede lave aftensmad.

Så min mor, hun har lavet bollerkaaj,
mens jeg sad på ytter, så jeg blev skudt efter.

Fordi det var min livret, og nu skal jeg jo være hjem lidt tidligere,
og jeg får fat i en telefonoplad,
og jeg får min laptop,
og en person bollerkaaj,
og så bliver jeg ellers bare pladserede i spisestuden,
mens min mor og min stedefar prøver at finde hoved af,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

hvad skal der lige ske nu?

Altså hvad skal der ske videre i livet også et eller andet sted?

Men det må også være helt surrealistisk.

Altså kontrasten mellem det, du lige for få timer siden har gennemlevet, nogle forsøgter slutter i hjælp.

Altså rent tager i mange, mange minutter, og nu sidder du hjemme i sikkerhed i en stue, og spiser bollerkaj.

Det var meget, meget, meget mærkeligt og forkeret.

Altså det kunne jeg godt mærke, jeg kunne slet ikke.

Jeg spiste det, og det kunne lige så godt have været pap.

Altså jeg kunne ikke have opfattet det, som andet.

Og jeg sidder der, og jeg har jo en milliard beskeder på min telefon, på min Facebook.

Jeg prøver bare at besvare alt, fordi der er mange, der ved, jeg er der, efterhånden som nogen, for at jeg ved, så forandrer det, jeg ved for dem.

Altså, og jeg har jo en masse familie,

og også, da jeg lige skal have en beskede om, at jeg er okay.

Jeg skriver en melodramatisk status op til ting på Facebook, om at jeg er okay, men jeg vil jo ikke kunne sige det om alle andre også.

Jeg kører bare nogle ting, som, ja, altså jeg vil,

i et resten af løjblik vil jeg ikke have gjort det, lad os sige det sådan, men jeg er jo helt, helt så kede på det tidspunkt, jeg er sjovt skede.

Men jeg kan godt mærke, at jeg har svært ved at være hjemme, jeg har svært ved at sidde så langt væk fra det.

Og så også, at jeg lige har været der.

Så kan jeg godt mærke, at jeg har et intenst behov for at finde ud af, hvad der er sket med dem, jeg kender.

Så jeg hænger nærmest i min mor's erm,

og spørger meget, meget pænt, om jeg ikke godt kan tage tilbage igen, til 70. månedens hotel.

Fordi, jeg ved, at der er mange, der er der.

Jeg ved, at der er mange, der ikke kommer hjemme nu, fordi Norge er et stort land, hvis du skal helt og meget nord fra ned, så kan det godt lige tage en dag.

Og folk er jo på sommerfæg rundt omkring, og altså, der er jo bare chaos.

Så der er mange, der er stadig væk, og der er mange, vi jo også vinter på.

Og aftalen bliver, at det er i orden,

men så skal jeg også snakke med nogen, der kommer det ud, at finde en eller anden snak med.

Jeg tror, at jeg er sådan lidt modvillende med på dem.

Jeg siger jo bare, at jeg får kommet herind, til at starte med.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Og jeg kommer til at snakke med en, der er ude, og kan jo være allerede der, at mærke optakten, til det, der nok skal blive det største... Den største vanskelighed for mig, og det er overlevelseskyld. Specielt, fordi jeg føler, at jeg tog et ansvar den dag, og tog nogle beslutninger på andres vegne, som ikke havde det heldigste udfald for alle. Det er noget, jeg skulle arbejde meget med. Det her med, at du nåede frem til det sted, hvor du så det her indhuk, og tænkte, der skal jeg hjælpe andre ned. Ja. Som sagt, jeg tager den beslutning på vejene andre. Jeg siger til dem det her, og jeg tager fysisk fat i dem, og placerer dem. Og har jo med det en finger med i spillet, uanset hvad er udfald, det har fået. Og det har jeg skulle håndt til at lære at leve med. Jeg har også været tilbage til den her ravine flere gange, og også kan huske, det første gang jeg så den, var jeg nærmest ved at gå fuldstændig ned med flaget, fordi der var nærmest ingen plads. I øjeblikket var der masser af plads. Det var slet ikke særligt stil, og det var super bredt, og der var plads til 100 mennesker, og det var bare adrenalin, der har kørt. Og situationen var som den var, men da jeg var tilbage igen og se det for første gang, så vi kunne have været 10 mennesker, så det ud til, og alle andre, der var der, det var min skyld, at det ikke var gået bedre, fordi hvad fanden tænkte jeg da også, ikke? Og det var sådan, jeg rationaliserede det, på det tidspunktet. Det har jeg selvfølgelig kommet godt fra igen, fordi det der med rationale og følelser, de ting, de hænger ikke sammen særligt godt. Nej. Og nogle gange blev jeg nødt til at bruge den ene, til at komme over den anden, så var jeg nu sit rational til at håndtere sine følelser. Ja, og hvad du har gjort for at beobjegne det hele, og hele helingsprocessen, det tænkte jeg, at vi lige venner tilbage til. Fordi så kom du jo tilbage til hotellet,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

og en ting var jo at finde ud af,
hvad der skete,
og hvad der skete med dem, jeg kender.
Nede andet var vel også bare at være sammen,
med folk, der havde oplevet det samme.
Et behov for det.
Det var så vigtigt for mig at fysisk være sammen med dem.
Så vi er ude i det der med,
at hvis ikke jeg holdt vedkommende i hånden,
så fandtes vedkommende ikke.
Vi skulle have fysisk fat i hinanden,
og efter hånden, som der kommer lidt mere over sigt over hjem,
så laver man jo også,
man har jo deltagerlisten,
og loggen fra fæven,
så man kan holde op mod, hvem der var på øgen,
og hvem der var taget hjem tidligere,
eller hvad det nu skulle være.
Og så har man jo en over sigt over, hvem man mangler.
Nogle af dem, som ikke er blevet krydset af på listen,
det er jo dem, der blev faktisk et syvhus,
og ikke kunne give sig tilkende,
ikke kunne identificere sig den ene eller anden årsag.
Der er jo mange, der har smidt deres tøj, for eksempel,
og med punk og det hele for at kunne svømme.
Der er mange, der ikke er bevidstet.
Altså, der er forskellige årsager.
Så en masse pårørende var samlet på det her hotel,
og mange ventede på at få at vide, hvor deres barn var.
Efter hånden, som...
Jeg tror, der var mange forældre, der blev overrasket,
og de ikke fik lov til at sætte derfra igen,
og altså...
Jeg kan jo også se på min mor,
at hun kan godt se lige der, at der skal hun ikke hænge over mig,
fordi jeg har...
Så jeg har det fællesskab, jeg skal bruge lige der,
men der er måske andre, der har behov,
som min mor, hun går øjne, og jeg giver brugnets mor,
for rigtig mange der.
Så du blev på hotellet også?
Ja, det gjorde hun.
Helt frem til min og halv firmen natten, så køb hun hjem,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

så hoppede i et bad, så kom hun tilbage om morgenen igen.

Men vi sidder i hvert fald samlet,

i største og grupper,

og holder her med de her liste,

som man krydser af efterhånd som folk,

at Danne kunne lige ringe ind, at de fundet,

eller at de blev tækket ind på hotellet.

Og dem, der ikke bliver krydset af på den her liste,

efterhånd som tiden går,

der er det jo også, det går op for flere og flere,

at det nok er...

Det er personer, der er savnet på den ene eller anden måde,

og med største ansynlighed efterhånd, som talet bliver mindre,

er det jo personer,

som aldrig bliver krydset af.

Og...

Ja, der går jo hele natten,

statsministeren kommer også i en stolten,

og se, hvad egentlig det er,

også overlevende i øjnene.

I får alle sammen en krammer,

på opmunderne ord.

Han tager så meget tid til at være...

Ja.

Far, tror jeg egentlig bare,

mest alt i det her,

fordi det er jo, han kender også mange.

Og jeg har jo også selv været et mål,

for det her angreb.

Han skulle være kommet senere på dagen, ikke?

Jo, og...

Ja, altså, det er jo...

Det er jo helt helt, at det er i sommerferien,

fordi der har været mange planer,

der så har blevet lidt forskudt,

i forhold til bundbanen grebet ind i Oslo,

og det har jo så gjort, at der skulle lov,

ikke hvor flere der døde derinde.

Men klokken, den,

bliver efterhånden rigtig mange,

og så skal politiet holde en ny presskonferens.

Og vi sidder ind i den her sal,

og det er derinde, det bliver transmitteret fra,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

fordi det er jo kommandocentral,
men den store,
denne og hård, de har på den her hotel,
så er vi jo rigtig mange, der sidder derinde.
Stort set alle lige overlevne,
og på rønene, der sidder ind i cirkel omkring.
En masse forældre, som stadig mangler at høre,
hvor deres barn er.

Ja.

Og de lægger ud med at give en kort melding om,
hvad de har foretaget sig,
hvad der er status quo.

Og så går de videre til at sige,
at de bliver nødt til at opjustere,
antallet af offer,
og på det her tidspunkt,
så tror jeg, at kun er omkring 4-5 navn
tilbage på den her liste.

Og den stemning,
der giver, det er chok,
der giver hjemme sal på det her tidspunkt,
og lige et par sekunder efter,
den her,

det her frøkkelige, frøkkelige
skrig,

og udbrud og sorg,
fra forældre, der er godt ved,
at de ikke ser deres børn igen.

Det sidder virkelig, virkelig døbt,
og det er en

altså,
det er den værste lyd,
jeg nogensinde har hørt i min liv,
og jeg har hørt det hele.

Det har du.

Men den,

den var slem, den er slem,

og,

fordi det var det her brødel

fra forældre,

der fik at vide, at der kommer ikke flere
overlevende tilbage.

Ja, det er jo

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

makteløsheden,
og soven,
der rammer for fuld skrue,
og det gælder også os andre,
som sidder og forgiver os og vinder,
på vinder og kammerater, som ikke ser igen.
Så det er...
Også så vandt vi dit detal,
altså akkentu, som det er,
er omfanget.
Men det er en dag,
hvor det mindste positive ting
bliver til sådan et,
et sølvligt glemt af håb
eller anden sted,
og så bliver det nedlyst,
og det er jo stadigvæk rigtig, rigtig mange mennesker,
på en lille time.
Ja, men jeg kommer ikke fra,
så nu er hun åltændig,
jeg interesserer på at blive, jeg vil gerne være sammen med det,
med at kende,
og vi tror, at vi sover i bunker på hverdelserne,
det er vi så over 10 af 10,
altså,
og bare har behov for hinanden.
Og det er også det, der kender tegner,
sådan de næste 3 uger.
En ting er, at vi,
der bliver holdet nogle, de første menneskemarkeringer,
de første begravelser,
men hver dag, de næste 3 ugerne,
så sidder jeg,
fra solopgang til solnedgang,
inden i drommen,
hvor bussgrud er uafharet af deres kontor,
sammen med de andre overlevende i en rund kreds,
og bare snakker
om,
og vores forældre,
der jo ikke tur,
og lad os slæppe sygen, de kommer jo med,
og sad så i en rund kreds,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

udenom også igen,
og kom så også til at snakke sig imellem,
og det var nok også meget godt,
hele den serings, så der er jo faktisk,
værd grundlaget for det, der nu er,
den nationale støttegruppe,
fra 22. juli,
som arbejder for at
at yde støtte hjælp med,
til tabte arbejdssævner,
til afstatninger,
til behov for psykolog hjælp,
hvad det nu skulle være,
men det er sprunget ud af det der,
af vores,
de overlevendes behov for at være sammen,
og snakke med hinanden,
og udveksle tanker,
og mening,
og smerte.
På et tidspunkt,
værende det hverdagen så tilbage,
begravelserne var overstået,
og
hverdagen skulle jo vente,
men hvordan var den for dig?
Jeg skulle jo tilbage for sommerferie,
og så starte i 3G,
og gør det færdigt,
havde mange samtaler,
med ræk til, hvorvidt jeg skulle gøre det på normalt tid,
eller måtte gøre det på to år,
og jeg valgte at gøre det på normalt tid,
og jeg følte også på det tidspunkt,
at jeg var mere den,
der trøstede andre,
end folk trøstede mig,
det er jo en lille sted,
jeg har vokset op i Norge, alle kender alle,
så er det nogen,
og der er især deleshed, folk kendte mig,
så jeg blev tidspurt om,
hvordan jeg havde det,

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

spurt ind til det,
og det var ofte stemt, der grad,
og grad først,
hvis jeg havde det hele tiden grad, det gjorde jeg ikke,
og selvfølgelig, så skulle jeg trøstemme,
og lidt grædebøj,
nogle sandheder,
og hjælpe dem lidt mere,
og så gik det første år,
jeg tror meget, jeg fokuserede på at prøve,
og være normalt,
og jeg var jo også 18 år,
i mit sidste skoleår,
på gymnasiet,
jeg havde jo også en masse andre ting,
jeg skulle forestille mig at gøre,
og jeg kunne bare mærke,
jeg blev meget, meget, meget voksen,
på meget kort tid,
jeg havde en kæmpe bagage med,
der gjorde, at i 31 år,
det er jo en hæftig tid,
fordi der,
hvor man har studenter, hvor man skører sig i Danmark,
så forestiller jeg et år med det,
og det er det, man gør, det er russetiden,
så alle dem, der er ude, der har set skam,
så har man sådan en godt billede af,
hvordan det er, og det er bare en kæmpe fest,
og jeg kunne bare mærke, at
kan man tage til en fest?
Jeg gjorde det jo,
men jeg tror ikke altid, det var en god ting,
at jeg gjorde det,
igen fordi kontrasten må være så vildt.
Jeg tror meget, jeg prøvede,
at den her normalitet, der skulle være
uden at rigtig lytte til mig selv.
Så kom der også en rett sag,
midt i det hele,
det var i den begyndte i april,
2012.
Hvilke tanker,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

gjorde du dig omkring den, altså op til den,
og fulgte du med?
Det var jo en meget
følsom situation,
og der var meget snak om
fra,
dem, man havde omkring sig, altså alt af psykologer,
hjem til kris,
teams,
og forældre og venner.
Hvor meget skal man eksponere sig selv for?
Kan jeg håndtere det?
Det var også op til en eksempel periode for mig ikke,
og jeg fulgte med.
Jeg var ikke inde og se,
alle dine transmitterer til de forskellige rettslokaler,
rundt omkring landet, som man kunne.
Jeg tror lige, jeg var inde og se en enkel dag,
eller et eller andet, for at støtte op,
om nogle af dem, der videnede.
Men jeg prøvede at holde lidt på afstand,
det blev hurtigt meget.
Men jeg var jo i særlig god kontakt med mig selv,
hvad angik mine følelser.
Så jeg nok ikke skærmede mig selv så meget som jeg burde.
Men jeg fulgte med også, fordi det var klart,
at det havde en kæmpe betydning.
Selvvis jeg ikke havde været der,
havde det haft en kæmpe betydning,
fordi det havde en kæmpe betydning for rettsdaten,
Norge,
for hvordan Norge skulle se ud fremad,
hvordan man behandlede det her,
hvordan man arbejde med det her.
Og det var jeg naturligvis interesseret i,
jeg er også som ungdomspolitør.
Jeg var jo blevet valgt ind i byrådet,
jeg sidder i byrådet på det her tidspunkt,
jeg var jo i politikken.
Så du er tredjeger,
sidste års studerende,
traumatiseret, utøjer,
overlever.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

I byrådet med job ved siden af
elevrådsformand for skolen
og også formand for tredjegerne.
Så du håndterede det rigtig godt,
udad til.
Jeg tror nok, der var nok sprækker
i den facade der.
Jeg træk mig også for
mere og mere af det,
men jeg holde jo stadigvæk fast
i politikken,
de dele af det,
og de hver,
jeg havde i AOF,
og selvfølgelig også i mit byråde.
Så jeg havde nok at se til
langt end jeg burde,
men jeg følte jo egentlig godt, at nogen kunne håndtere det,
men jeg havde også taget aktiv valg om,
og tre uger efter var jeg
oppe på sommerferie i Danmark
for at være sammen med min far,
som han var også taget op lige efter,
og var der en uge, og tog sig hjem igen.
Og da kan jeg huske,
at jeg er med i Gaaften Danmark,
og vi taler om,
og det er jo så kvær den her ret sag,
at der blev der nemlig snak om det her med,
hvordan jeg har det med Breivik,
og hvordan jeg har det med, at han blev
anholdt, at han ikke bare blev drabt,
og nu skulle han stilles,
og så fik han rettigheder,
og jeg blev spuret af de her spørgsmål,
og jeg har svaret dengang,
og jeg mener stadigvæk,
fordi dengang tog en beslutning om det,
og det ligger så dybt i mig.
Det er en af mine principer, at jeg tror på ret staten,
jeg tror på et ret samfund,
og jeg tror på, at vi skal
rehabiliterere og ikke straffe

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

for straffens skyld.
Det er utroligt vigtigt,
også fordi vi kan alle sammen komme ud
på et plan, hvor vi gør nogle ting,
det handler om at prøve at forstå, hvor man skal komme frem,
men det er en længere snak,
men jeg sagde, at jeg ville, at der skal være
en theoretisk mulighed for,
at jeg kan se Breivik på gaden,
at jeg kan møde ham derude.
Ikke noget, jeg har lyst til,
men det skal der være en mulighed for,
fordi det er det system jeg tror på,
det er de principer, jeg har.
Og på trods af det, Anna Gjerd,
skal der ikke lære andre regler for ham?
Ja, fordi det ville for mig
være netop et knefald for hans ideologi.
Der er et fascistisk diktatur.
Og det skulle jeg bare ikke have noget af.
Og jeg følte også et eller andet sted,
at hvis jeg gav mig hen
til de føle, så jeg havde omkring til det,
og bare skulle frem
med højtsyven der,
så havde han jo vundet,
så havde han fået det, som han ville.
Så havde han netop endret samfundet.
Det var det, han prøvede på at ændre samfundet over.
Så det var jo lige så meget
for at vinde
et eller andet sted.
Men også fordi det var det, jeg tror på.
Det er de tanker
og ideologi og filosofi,
jeg havde om mennesker
og om livet dengang.
Bliver jeg egentlig bare mere bekræftet i.
Han forsøgte at tage vores uskyld,
og han forsøgte at tage vores mangelfolk,
vores soliditet, vores næste kærlighed.
Skulle han da ikke have lov til?
Nej.

[Transcript] Mørkeland / Særagsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Anders Breivik, han blev efter
10 ugers rettag,
godt og vel kendt skyldig.
Han blev idømt 21 års forvaring.
Det er den hårdest mulige straff i Norge.
Hvad har du tænkt efterfølgende
om det udfald?
Han kæmpede jo en bra kamp for at blive
klader til regnlig, og det endte han med at blive.
Der var flere forskellige
mentalreporter, og det var en lang rettag.
Men hvad tænkte du efterfølgende om det udfald?
Jeg var egentlig meget
tilfreds med det.
Ikke på grund af straffens længde,
men til regnlighed, spørgsmålet,
for mange af os, der var der.
Og at den første mentalerklæring
kommer tilbage, og mener,
at han ikke skal være
til regnlig, det var et...
Han blev vurderede sindssyg i første omgang.
Og det var jo et kæmpeslag for os,
da han havde været der.
Det harmonerede ikke med,
hvad vi havde oplevet på en nogensmelt måde.
Selvfølgelig skal man ikke ud
for, hvad vi har oplevet kunne
bedømme, hvor vi en person
er sindssyg eller ej,
men stadigvæk.
Det var så planlagt,
det var så kalkuleret,
det han gjorde, at det at sige
sindssyg gerne skal være et blækket,
det ville simpelthen være en fælligt aklæring,
fordi man ikke kunne håndtere sagen på andre måde.
Det var vi mange, der mente,
at det ville være et rætssystem,
der ikke kunne håndtere det,
indenfor de rammer, som man havde sat som samfund.
Og derfor var det lidt en fallback.
Så da der blev opbedt om en ny aklæring,

[Transcript] Mørkeland / Særagsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

eller en ny vurdering,
altså rent faktisk for
sin habilitet,
og han bliver dømt,
så er det jo noget, jeg er meget tilfreds med.
Også fordi prøvmiserne i det
norske rætsvæsen er jo netop, som vi kender derhjemme,
at der skal være mulighed for at rehabiliterer.
Vi skal behandle mennesker som mennesker,
undtidt hvad de har gjort.
Så kan man sige, han har alle muligheder i verden
for at blive et bedre menneske,
og for at blive rehabiliterede.
At han ikke griber dem, det må være hans sag.
Det skal ikke blande mig i.
Jeg brokser så meget over det,
fordi man er jo også lidt her over egenskæbne.
Der er en grund til, at han bliver holdt isoleret,
og det er jo fordi, han stadigvæk forsøger
at sprede den i neurologi,
og det er verdenssyn han har,
som jo bare er meget ved siden af,
vores andres.
Ja, han dugger jo hjem lidt op i medierne,
for nu kan han søge om prøvløsladelse,
og han tager jo de muligheder, han har.
Og det skal han også
indenfor systemet,
og det skal han jo også gøre,
og det er jo op til de instanser,
han skal igennem og kigge på sagen.
Og igen, jeg holder fast i det faktum,
at hvis han bliver bedre,
får det bedre at blive et bedre menneske.
Det er sådan sat på spidsen,
fordi det skal jo ikke være,
at bedømme om andre er gode mennesker eller ej,
men så skatter det en mulighed for,
at han kommer ud, selvfølgelig skatter det.
Hvis han vil vise, at han kan komme tilbage
til samfundet og bidrage til vores fællesskab,
så synes jeg bare, det er fint.
Så har vi da gjort et kæmpe stykke arbejde.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Hvor er du i ordene efter, ved med
at kunne knokle på på den måde?
Jeg gik ned med flaget i det øjeblik,
og kom uden for det sikkerhedsnet,
da lidt var blevet skabt rundt mig.
Da jeg var færdig med 3D-G,
skulle jeg søge ude i verden.
Man har ikke sabbert over på samme måde i Norge,
som man har i Danmark.
Og det gjorde så, at jeg har søgt studiepladser
lidt rundt omkring.
Jeg fik tilbudt noget i Oslo,
men jeg valgte alligevel at gå med studieplads i Oldborg.
Både for at komme lidt væk fra.
For det hele tror jeg,
men også fordi jeg havde en tanke om,
at jeg ikke er lidt tættere på min rødder.
Jeg kommer for Oldborg og brænd lidt.
Det er lidt skjult efterhånden i aksangen,
eller i dialekten.
Men det vil jeg lige prøve.
Kombinationen er langt væk fra sikkerhedsnet,
langt væk fra mine nærmeste.
Præsset fra en udandelse skoltrætheden,
som jeg havde med mig i forvejen.
Det her med at skulle gå ud igen,
og bare putte a brave face on,
ud og være til forskellige historisk aktiviteter,
bare hammer på.
Det smaderede mig fuldstændig.
Jeg tror, at facaden holdt lidt,
og så begyndte folk at se, at der var et eller andet galt.
Men jeg indråd med det ikke over for mig selv,
at jeg faktisk begyndte at få det rigtig, rigtig, rigtig dårligt.
Hvordan kom det til udtryk, at du gik ned med flade?
Det var meget overfladeske relationer,
hurtige relationer,
og det gælder i alle aspekter.
I det øjeblik, folk kom tæt på mig,
så skubber jeg dem igen, både vinder
og måske en af kærlighedsenterater.
I det øjeblik, at jeg fik en fornemmelse af,
at der var nogen, der kunne se, hvad der foregik,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

så kodte jeg mig ud med liv,
og så gik jeg videre.
Og det var simpelthen for ubehageligt,
at jeg troede, at jeg kunne kondtere,
at der var nogen, der visste, at det var slemt.
Og så begyndte jeg at drikke mere og mere.
Det her med studiestaringsaktivitet,
og det er en hvervæg udtidt alkohol,
og hvad der egentlig nok er gået fint til at starte med
en viss mængd,
det begyndte bare fuldstændig at tage overhånd,
fordi det var en god måde at møde nye bekendtskaber,
som man ikke skulle forholde sig til.
De visste indvidere om mig,
og jeg visste indvidere dem dem.
Så kunne man få en masse øl,
til det punkt, hvor man ikke kunne huske noget smelt.
Så glemte det hele og startede forfra næste dag.
Og sådan kørte det bare en periode.
Jeg vil sige, det var aldrig noget, der blev konstateret,
men jeg er helt klar på,
at jeg havde et voldsomt problem med alkohol.
Det var min selve medicinering.
Og ja, og så misbrugte jeg bare de relationer,
jeg havde til det punkt, hvor at folk,
de jo heller ikke kunne klare mere,
og det kan jeg godt forstå.
Det klender jeg ikke for at tvejde i måde.
Så dem, jeg har snakket med efter tiden,
som jeg stadig vil kende for dengang,
er jo bare måtte sige undskyld til.
Og til dem, der måtte sidde derude og tænke,
hey, jeg kan godt huske dig, Christian, så undskyld.
Så var alle forstået, Christian.
Ja, det var bare en periode,
hvor jeg lige pludselig stod,
med det hele selv,
og fik et kæmpe tilbagefald.
Hvordan kom du videre derfra?
Jamen tradition tro, så mødte jeg en pi,
der hed Heide,
som var mere end bare et bekendtskab,
der skulle vægge i det øjeblikke ting,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

det begyndte at være svært.
Jeg tror, at jeg nåede det punkt,
hvor jeg var helt brandet ud.
Jeg var nede under kælderens,
på det her tidspunkt.
Og Heide var et lyspunkt
i en fremtid,
og en verda, der så uanmiddeligt sort ud.
Hade du på det her tidspunkt,
fået konstateret PTSD?
Den fik jeg konstateret,
nærmest med det samme over i Norge.
Og jeg var jo også i et intensivt forløb
med den psykolog, som jeg mødte på Sundvolden.
Jeg insisterede på,
at hvis jeg skulle snakke med nogen,
skulle det være ham,
og selvfølgeligvis arbejde han
på en institution i den kommun,
jeg var fra.
Så det passede jo gudskylder meget godt.
Og der var jeg ude i et halvt år,
en to-tre gange om ugen,
og Paul, som man hedder,
han er faktisk ikke psykolog,
som sådan, han er forsker.
Så derfor var det også en liten anden
engangsvinkel, han havde på tingene.
Men jeg følte, at der var en god kontakt,
og jeg kunne ikke rumme op mig op for andre.
Nu var der ligesom at bygge den her relation.
Så jeg gik igennem,
både noget der er som regressionsteknik,
hvor man sådan, minut for minut,
går igennem, hvad der er sket.
Og hvis han kan mærke eller se på mig,
at der er noget, der går undt,
der trykker på en eller anden måde,
og så graver vi ned i det,
og så bearbejder frem til den ting,
ikke længere at trykker.
Og sådan fortsatte vi jo i lang tid.
Så det blev nogle hårde omgang,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

og så skulle jeg hjem og se det på video,
og selv identificere de steder,
hvor jeg selv kunne lægge,
mærke til mit kroppsprod.
Du var jo faktisk tilbage
på ygen ret kort tid efter.
Hvor lang tid var der gået der?
Jeg tror, at vi var tilbage.
Jeg har været om efteråret, oktober, ish, måske.
Hvor vi tilbage første gang,
og vi har også tilbage rådet efter,
til et årsmarkering.
Jeg tror, at jeg havde hørt
et lige så stort behov for
at komme derude,
og se det igen meget nøj,
men også jeg kunne tage min sted for mig ud,
for også lidt at give ham en forståelse.
Hvad var det egentlig der var sket?
Han har kun hørt det telefon,
og hørt mig at fortælle om det,
men han har ikke været derude.
Min familie fik sådan en fuld historie.
Jeg tror, at det var nemmere at tale med uden forstående om det,
end det var at tale med dem,
der var nærmest.
Også fordi de havde også deres historie,
og deres ting, og døjes med det her,
har jeg også været træg for dem,
specielt for min mor,
som jo et eller andet sted har mentalt for,
hvor jeg tager på at miste sit barn.
Hun ville ikke med dig ud?
Jo, men det var lidt det her med,
jeg må kun tage en med,
og det var min sted for,
med rationalitet.
Hvad har jeg brug for på dagen?
Har jeg behov for en, der bare kan?
Hvad er en støtte?
Eller en, jeg skal være en støtte for?
Men altså, på trøj, så er jeg,
at du vandt tilbage til utøj.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Jeg, der gik igennem det her,
har haft hinanden, i har haft støttegruppen.
Du fik psykologisk hjælp.
Så havde du jo senere,
så fik du senere denne her nedtur.
Hvad tror du det handler om?
Jeg tror, at
jeg var rigtig god
til at sætte
paraden og højde op,
og
var god til at ikke være ærlig over for mig selv,
og ikke udvise
tegn på svaghed.
Jeg tror også, det handler om, at
nogle af de ting, som jeg har død med,
som jeg også ved andre har død med
efterfølgende, er ting,
der kommer på forskellige tidspunkter.
Vi mennesker, vi reagerer meget forskelligt
på traven med.
Men er det største problem lige nu,
kan forandre først ducke op
om et år og omvendt.
Så derfor gik jeg bare igennem min stat,
på det tidspunkt,
jeg gjorde, og så har jeg selvfølgelig
fremprovokerede af, at jeg også tog en
helt dum beslutninger,
og så heller ikke hadet
menneskerne omkring,
til at fange mig i det,
til at hjælpe mig op igen.
Men jeg tror også, det handler også om,
at jeg skulle også vokse op.
Og jeg skulle finde min egen identitet
i det her, og det tog lang tid før
jeg fandt Christian
inden i ytøj offerede,
eller ytøj overlevende,
fordi i den phase var jeg også igennem
for offer til overlevende, til bare mig.
Og det var svært at se.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Og det var også meget af det,
som gjorde, at
jeg var så langt ude på skruplænde,
jeg havde ikke længere nogen identitet.
Den her kris, den ramt, bare for full hammer,
jeg havde bare undt inden i.
Og jeg visste ikke, hvorfor.
For jeg kunne ikke længere definere,
hvad der var mig,
og hvad der var min travm,
og hvad der var hverdagsproblematikere,
og hvad der var
overvældende skyldfølelse.
Al de her ting var mixet sammen i en eller anden gråd.
Så skulle
bygge mig op igen,
det var egentlig det, det hele handler om.
Men også at være ærlig over for mig selv.
Og begynde at arbejde med de her følelser.
Noget af det,
jeg har lært fra min tid
med Paul,
og de timer, jeg har haft med ham,
de mange timer, det er jo,
hvordan man kan skille
følelser
og fornuft fra hinanden.
Hvordan man kan agere følelser emotionalt.
Og det er rigtig, rigtig fint.
Det kan hjælpe i nogle situationer,
men det er rigtig, rigtig vigtigt også,
at man så bruger den, som jeg nævnt lidt tidligere,
bruger den her rationalitet til at bearbejde følelserne,
og tage det indbyd forbed.
Og jeg blokker bare det helt ud,
fordi det var mega ubehageligt.
Men er det ikke også forståeligt, du var så ung?
Jo, et eller andet sted var det jo.
Men det havde jo bare en super negative konsekvens.
Og det var, at når jeg ikke bearbejder noget af det,
så bygger det bare på.
Og lige pludselig, så blev jeg fuldstændig overvandet.
Er det den samme historie, du ser hos andre,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

af de overlevne?

Ikke.

Nej, jo, både,

ja, nej, jeg tror også,

der har været andre, der har forsøgt,

før de har været klar til det,

men de har ikke kunne mærke det på sig selv.

Og nogle gange, så er det også,

det er også virkelig vigtigt.

Noget af det vigtigste, vi alle som kan lære det her,

det er, at det er okay at have det godt også.

Og det er okay at have det dårligt.

Det er okay at have det med de mellem.

Det er okay at have det, hvordan end man har det.

Man skal ikke lytte til de forventninger,

der er omkring.

Og til de forståelser, der er det, man har oplevet.

Det ved man kun selv.

Så kan man selvfølgelig spejle sig i andre,

og det kan være, at træmmerne kan komme på mange måder.

Det kan være pludselig et tab af en ven,

eller en familiær relation.

Det kan også være træmme, som vi bearbejder

på fødselsdelen i samme måde.

Du og jeg ikke.

Men det er vigtigt i det at forstå,

at vi bearberter ting i forskellige tempo,

på forskellige måder.

Og i det lægger der også,

at det skal ikke være sådan,

at så skal jeg have det dårligt et år,

og når det er år, så har jeg gået os med at have det dårligt igen.

Så nu skal jeg kunne det godt.

Og det var det, jeg forsvandt det lige,

til at starte med.

Og som jeg også, som jeg senere hen,

nu hvor jeg er kommet over på,

kan se i nogen af dem, jeg kender,

at der stadigvæk har problemer med det her.

Det er der, at de sidder fast lidt i en proces,

og den er ikke så linjere længere,

faktisk tvært i måde.

Det er gået mere og mere ned af med tiden,

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

fordi de ikke har haft overskudet eller muligheden,
eller evnerne til at hive fat i det.
Og så bliver man bare overmandet.
Og så er det også klart, at samfundet er rundt,
det fortsætter jo.
Altså livet går videre,
og god skal lov for det.
Men når man så står med i det,
og har egentlig fuldt det her samfunds udvikling,
så at sige, at fuldt den her kurve,
og så lige pludselig, så falder man fra.
Og så ser man bare af fældet,
og cykler videre, så lægger man dernede,
i Kropetta hun, for at bruge lidt tålte fang til her.
Det er bare svært.
Vendt du tilbage til mere terapi,
da du så ligesom rammer under kældereren?
Det gjorde jeg faktisk ikke.
Og det er jo også lidt kvær,
at nu både lige pludselig i Danmark,
der var ikke det samme apparat.
Jeg troede nok, at jeg opsugte det,
og måske også kunne kæmpe frem til nogle ting.
Men udsigten for mig på det tid,
var jo, at hvis jeg skulle have hjælp,
så skulle jeg jo bare igennem systemet.
Og allerede dengang i Danmark,
har det jo været svært,
for at få unge,
og få den form for hjælp.
Det er jo stadigvæk et,
det må også virke som et bjerg.
Man skal bestige,
hvis man skal til at få klare,
en fuldstændig udforstå, hvad det er,
man kommer med.
Jeg var drovet ud af mit studie,
jeg havde ikke nogen penge,
jeg havde ikke noget arbejde,
jeg havde ingen fremtidsudsikter.
Jeg var jo håbløst tilfælde.
Hvis jeg så oven i købet skulle tage de ting,
mine personlige trauma,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

og så skulle jeg ikke oven i,
at jeg skulle kæmpe med systemet om,
at få ret til hjælp,
eller tilfælde hjælp.
Hvad år er vi i nu?
Der er vi 14.
Men du havde Heidi?
Ja.
Jeg tror ikke,
Heidi visste hvad hun gik ind til,
da vi lærte hinanden at kende.
Jeg var ret tidlig ude med at sige,
hvad der var, jeg har været igennem.
Heidi er bare et meget, meget,
varmt og rumligt menneske,
med et overskud,
jeg ikke har set,
noget andet sted i verden.
Og det Heidi, hun var god til,
det var at støtte mig,
selvfølgelig,
men aldrig på nedsmeldelses tidspunkt,
og lad mig bare synge sammen,
og lad alt gå videre omkring mig.
Hun tvang mig til at se mig selv i øjen,
og tvang mig til at bygge mig selv op,
og tage nogle af de der hårde kampe,
inden jeg var kommet nok på benet,
til jeg faktisk skulle begynde at sætte fat i det selv også.
Så hun hjælper jo egentlig mere
at bygge min personlighed op,
eller mig op.
Det er jo lidt det der med,
at blive presenteret for,
for en masse leguklosser,
og så sige, bruger jeg, Christian,
jeg kører alle de klosser, du skal bruge,
men du skal altså selv sætte dem sammen.
Ja, men du fik også en, du kunne læn dig op af,
og du var ikke længere i min.
Det gjorde jeg.
Og en, der havde nogle forventninger til dig,
og nogle forhåbninger.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Helt klart.
En, der også kunne se,
ned i alt det her mudder,
at der stadigvæk var et helt menneske,
der bare havde behov for noget arbejde,
og noget hjælp.
Så det er altså,
jeg er utrolig, utrolig heldig,
ved at have mødt Heidi,
og har haft Heidi som min,
altså, midt etter alt i det her.
Det kan jeg ikke,
ja, det kan jeg lave ikke,
være heldig lige heldig med,
og det er heller ikke alle,
der har behov for den form for hjælp,
men for mig var det det helt rigtige,
og det kom virkelig på et rigtig tidspunkt.
Du føler, på en måde stort ansvar,
at det, der skete omkring dig i den dag,
altså, der er jo også mange, der vil sige,
at du var ekstremt modig,
og handle kraftige i den situation, ikke?
Og du har så også efterfølgende fortalt,
at du faktisk også føler stort ansvar for at fortælle,
om det, der skete på utøj af den dag.
Hvorfor er det, du synes,
det er vigtigt at tale om,
det, der skete for nu 12 år siden?
Jeg tror, at til at starte med,
en blanding af skyldfølelsen,
der er lidt sådan tørret for at give mig det her,
at sige til mig selv,
at jeg er skyldt også til dem,
der ikke var her mere,
og det var jo også lidt min skyld,
og så er det sådan,
jeg skal bære deres minde videre,
det er jo også en kæmpe opgave at putte på sig selv.
Ja, det er det nemlig.
Det skal ikke være mig,
der bærer dem på mine skulder,
de er her ikke længere,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

og det er jo også okay,
i forhold til det, vi snakker om tidligere,
men stadigvæk så kunne jeg jo mærke,
efterhånden som jeg har kommet over på igen,
så følger jeg jo det samme overskud,
jeg følger jeg havde på dagen,
og min prænsivere er stadigvæk intakt,
det jeg vil betegne som min rumlighed,
og mit ønske om at se det bedste i mennesker,
var der jo stadigvæk,
og så tænkte jeg jo,
jeg har bredt nok skulder til at tage mere på mig,
og det har jeg meget respekt at forståelse
for andre, der ikke har, for jeg har selv været der.
Så derfor, når det endelig er,
så må det være mig, der løfter nu,
og så kan andre komme til, når de er klar til det.
Men så længe jeg selv kan,
og så længe jeg lytter til mig selv i det også selvfølgelig,
så vil jeg ikke gerne være mit ansvar bevidst,
om at jeg har været igennem det her,
jeg har overledt det her,
jeg er blevet en udfordret helt ned,
i mine grundlæggende værdier, mine principper.
Det er ting, jeg stadigvæk tror utrolig meget på,
og den overvisning om, at verden vil være i bedre sted,
hvis nu bare, vi var lidt sydere ved hinanden ikke.
Det er jo en ekstrem sejr.
Det synes jeg jo det er.
Og komme ud på den anden side,
og nu siger den anden side i forhåbning om,
at der er du ude,
og i hvert fald kan håndtere det,
hvis du ikke er helt ude på den side.
Det er jo en ekstrem sejr,
at kunne stå tilbage med rumlighed,
og intakte værdier,
og ikke havd,
og ønsket om heven.
Og hvad man ellers kunne forestille sig,
der kunne ducke op ned i mørket.
Det er klart, at hvad der startede som et aktivt valg,
fordi det var det jo,

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

jeg skulle så vælge at have den holdning,
og så hold fast i den.
Så måtte jeg holde på mine principper.
Er jo nu bare en del af mig,
det er en del af mit DNA.
Og derfor er det også netop vigtigt for mig,
at hvis jeg kan bidrage med noget,
hvis jeg kan byde ind til verden med noget,
og har overskud til det,
så har jeg også en lidt en pligt,
hele andre steder.
Og det er ikke noget, jeg tager let på hele tiden.
Det er selvfølgelig med respekt for mig selv.
Det skal ikke være sådan,
jeg brænder ud på det her,
på nogen spændes måde,
men det skal være sådan,
at når jeg er den en af to,
i Danmark,
der har den her erfaring.
Og når jeg så kan se,
at der bliver begået uretfærdigheder
i det danske samfund,
hvor vi kunne lære den her historieåbনারum,
så føler jeg, at det er min pligt,
at sige fra,
og komme med de her perspektiver.
Nu har jeg været igennem det her,
måtte da også kunne bruges til et eller andet godt.
Det har hele tiden været min tanke,
at jeg skal nok komme over det her,
og så er det bare vigtigt,
at jeg kan tage det gode med mig fra det,
at jeg kan lære det,
at jeg kan blive et klogere menneske,
et bedre menneske,
og at jeg kan bringe det videre til andre også,
hvis der er nogen,
der vil lytte ikke.
Hvor meget fylder utøjere i dig i dag?
På mange måder ingenting,
og nu er jeg jo nødt til,
og det har jo været et stykke tid,

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

at det handler ikke længere om offer,
ytøj, offer eller ytøj overlevne,
det handler om Christian.
Og så er det klart,
at mange af de værdier,
som jeg tog med ind til ytøj,
har jo også taget med ud igen,
og de er jo blevet bekræftet i,
at det synes jeg er den rigtige måde
at være på,
og den ordentlige måde at være på,
for mit vedkommende.
Så ytøj er fyldt ingenting,
men selvfølgelig har ytøj været definerende,
for mig som person,
og for mine holdninger,
og selvfølgelig også,
hvad det er for et syn,
jeg har på verden,
eller retter sig,
hvad det er for nogle perspektiver,
jeg har,
fordi jeg har netop været igennem det her,
jeg blev præsenteret med ydeligheden af,
det yderste konsekvenser,
hvis vi gør tingene på den her måde,
men det er,
at så bliver vi skudtefter,
altså sat på spidsen.
Så derfor så synes jeg,
at vi skal bevæge os i den her retning,
og det kan jeg sige,
hvad det er, jeg har været igennem.
Så hvad er det, du synes,
at samtalen danske går på nu,
når du snakker om din holdning,
og din grundvadir,
og de perspektiver,
som vi skal holde for øje?
Jeg synes jo efterhånden,
at vi begynder at glemme,
og det er noget,
jeg har sagt før,

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

at vi kiggede hinanden i øjnene,
efter den 22. juli,
både i Danmark og i Norge,
og generelt i de veste,
nordøstpøiske lande,
og blev enige om,
at det sådan skal ikke være det her.
Det er et angreb på vores fællesskab,
på vores samfund,
på vores retstat osv.
Og jeg synes egentlig,
at der var en brede enighed om,
at det skulle vi bevæge os væk fra,
men efterhånden som tiden er gået,
og så er tolv år heller ikke længere tid,
at se de hele menneske eller anden,
så har vi bevæget os mere mod den her,
ja, kan man sige,
afgrænsning af,
hvem er noget værd,
hvem er ikke noget værd,
hvem fortæner noget,
hvem fortæner ikke noget.
Jeg synes,
en af de store, springende punkter i Danmark
har jo altid været,
den snak, vi har om indvandning,
og retorikken der,
har jo været bærende
for, hvordan vi taler til hinanden nu,
i dansk politik.
Da vi sagde,
at vi ville ikke have moderkastning i vores valg,
så er det jo bare at blive en den måde,
man har politik på nu,
det er jo sensationspolitik,
og populisme.
Og det synes jeg,
helt ærlig,
jeg synes, det er forkastligt.
Og jeg synes,
både over for hinanden som mennesker,
men også for dem, der er gået før os,

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

som jo faktisk har måt lavet livet
for at kæmpe mod det her.
Og det er klart,
at jeg holder ikke
nogen ansvar lige for det der skete på,
at jeg har andet en brejvig,
og dem, der repræsenterer den ideologi.
Men jeg holder alligevel folk op på,
at vi kigger hinanden i øjne den gang,
og sagde, at vi skulle opføre os bedre,
type set.
Og så er der ikke gået særlig lang tid,
for at det, der den gang var ting,
vi aldrig nogensinde vil kunne sige os enige i,
den returik,
som brejvig brugte,
den kan jo se kommentarer spurgende på Facebook i dag.
Jeg har jo set i forbindelse med 10 årsdagen,
så jeg videre er et folk, der skriver,
at jeg er enige i,
hvad brejvig mener,
jeg synes måske ikke måden var helt det rigtige.
Og det er sådan,
det er for mig helt vanvittigt,
at vi på så kort tid er kommet dertil,
at det kan man simpelthen sige offentligt.
Og noget andet, der måske også,
du måske vil være ind i at bekymrene,
det er jo de her forer,
hvor Anders Brejvig sygte hen,
og hvor hans planer ligesom blev kultiveret,
de her mørke afkrover internettet,
det er som om, at de kommer tættere på,
de kun komet tættere på, de kun blev større faktisk.
Helt lart.
Det er altså,
hvad man ikke kan tillade sig at sige nu,
uden at det gør så meget,
hvad man ikke kan tillade sig at sige,
på en talerstol i folketinget,
uden at det gør så meget,
jeg synes, det er for overliggende,
som jeg sagde før,

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

og jeg synes,
vi mangler et opgør,
der skal simpelthen have noget opvask til her,
fordi vi er fælles om den her verden,
der bliver kun flere af os,
i en voldsomhøj fart.
Vi bliver nødt til at stoppe med at tænke
og vores kultur,
status quo som værerne,
alt definerende,
fordi det er ting i forandring,
kultur er ting i forandring,
ligesom moral og etik,
også at ting i stedet i forandring,
for vi udvikler også som mennesker,
og vi kommer hinanden ved på en anden måde,
fordi vi lever i globaliserede samfund,
vi har noget med hinanden at gøre hele tiden.
Og derfor er det vigtigt at huske historien,
hvad der kan ske i ulystekonsekvens.
Lige præcis.
Hvis vi går tilbage til det her med,
at, ej, Danmark får danskere,
altså, så er det sådan noget, der sker.
Og vi skal kunne være uenige, bevars.
Vi skal være så uenige, som vi bare har lyst til.
Det er så, vi bliver klogere.
Der er hele tiden hvad udfordrer hinanden,
og finde nye måder at være enige på,
nye måder at udvikle os på,
og stikke nye kurser ud fra landet.
Selvfølgelig, det er så fint.
Jeg elsker det.
Det er jo en del af det,
og voks som samfund.
Men det er utroligt vigtigt,
at vi ikke bare affejer,
at vi ikke bare stiller
en masse ultimatum op,
at vi tager os tid til at lære hinanden at kende,
at vi tager os tid til at lytte,
og forstå, hvor de kommer fra den enkelte.
Og jeg kan jo godt,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

jeg ved godt, at der er nogle modsætninger,
det jeg siger,
men det skal jo mere forstå,
som at hvis ikke,
man får det fuld billede,
det fuld perspektiv,
og bare tår den ud af sit eget spor,
så bliver man aldrig klogere på verden.
Hvis man bare skriver sit eget manifest.
Ja, hvis man bare skriver sit eget manifest.
Hvor tid taler du med de andre,
overlever fra utøjer?
En gang imellem.
Der er jo nogle af dem,
som jeg holder kontakten med,
men altså nu er der også en geografisk afstand,
og der er en afstand i livet.
Jeg tror,
altid vil vi være tæt knyttet til hinanden,
og jeg tror,
mit indsøg fra de gange,
hvor vi har mødtes,
også når det har været lang tid imellem,
det er, at vi er meget hurtig.
Altså,
kommer hinanden ved igen,
på en rigtig, rigtig god måde,
fordi vi jo netop har det her,
fælles,
og grunden til, at vi var på højtog her også,
fordi vi i forvejen,
havde en masse fælles interesser,
og ønsker og tanker.
Så,
vi ses en gang imellem,
og der er jo stadigvæk årlige samlinger,
for både overlevende og efterlætte,
pårørende,
generelt.
Jeg var med til 10 års samling,
jeg har været tilbage på sommeleje.
Så altså...
Uanset, hvor længe der går,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

vil I altid have en helt særlig forbindelse.
Helt klart.
Er det rigtig forstået,
at der er en del,
af dem, der var på utøjere,
på det tidspunkt,
der er gået videre i politik?
Det er det.
Altså, man snakker jo meget om,
i Norge om utøjeregenerationen.
Og det er de unge mennesker,
som både var der,
da man også kom lige efter.
Den første sommelejre,
der blev holdt på utøjere igen,
var der jo,
jeg tror, det var opmodt 80 procent,
så det var nye.
Det var folk, der var blevet indmeldt,
IAAF, efter 22. juli.
Det var folk, der simpelthen blev så engageret.
Og alle ungdomspartierne,
mærker det enormt,
at interessen for politik steg voldsomt.
Fordi et folk tog stilling.
De blev lidt konfronteret.
Og tvunget til at tage stilling,
til de store ting i livet.
Og det skabte bare,
at en ny bølge,
er politisk interesserede mennesker.
Og de er jo endt op al muligt steder,
men det handler også om,
at man tager aktive stilling
til, hvad for en samfund, vi gerne vil have.
Og det kan man jo enten,
ja, vise hjemme,
hvis du burde,
eller man kan tage det med ud på sin arbejdsplads,
eller ind i politikken,
som der er også så mange,
der har gjort,
og den dag i dag,

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

sidder i regeringen i Norge, for eksempel.

Hvad med dig?

Ja, jeg har arbejdet bare.

Hvad med dig?

Ja, det kunne ellers måske være meget fint, lige at fortælle, hvad du laver i dag.

Jeg synes også lige, at vi skal have med, fordi der er et eller andet, der skinder på dine fingre, på dine hånd.

Ja, ja, men,

lad os starte med det allerpest,

og det er jo, hej det,

vi blev gift sidste år,

i september sidste år,

og der går livet godt,

og vi har det godt med hinanden.

Hun kan holde mig ud,

og det er jo bare glad for,

og så er det jo bare,

ligesom det skal være.

Altså nu beskriver du hende jo,

meget kærligt,

og som et meget rumligt menneske,

men det lyder jo altså ikke som om,

det er det eneste rumlige menneske,

i det forhold der.

Ja, men der er jeg nok mere rumlig,

udhældt til,

og så er jeg lidt vanlig,

at lukke dig hemme.

Ej,

jeg tror,

det er jo,

det er jo altid nemmere,

at beskrive andre end at beskrive sig selv.

Ja.

Og det,

med hej, det er det meget nemt,

at beskrive i ros nu,

for jeg har ikke andet at sige.

Vi skulle have taget hejt i med,

så hun kunne skrive dig.

Ja.

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Men du er jo også en,
en ung mand med nogle stærke
holdninger,
og en tungt bagage,
noget faring.
Så,
kommer du til at gøre det i politik senere,
hen?
Måske.
Jeg tror,
som politik er nu,
så er der jo også en risiko for,
at hvis jeg går hen i politik,
så er det omkring mig,
de bliver også trukket med.
Og det,
vi har aften snakket om det,
derhjemme,
fordi jeg kan gå op mærke,
hver gang,
der er et lokal,
eller et national val,
så tripper jeg.
Trækker lidt.
Det gør det.
Jeg har det,
at mit engagement er der 100%.
Ja.
Men,
jeg vil ikke,
jeg vil ikke udsætte hejte for det,
fordi jeg ved,
hvad det er for en risiko,
hun også skal løbe.
Og så ved jeg også godt,
at jeg har ikke levet et,
et perfekt liv,
på ingen måde.
Og,
og...
Ja, det er da også de mest
uinteressante politikere,
der har det.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Ja, det er...

Det kan jo være befrielse på én ind.

Så,

men jeg,

jeg har bare ikke noget ønske om,

at det, jeg går ind i politik for,

så skulle,

fuldstændig,

undergraves af,

at jeg ikke har,

bare fuldt den stig,

fra start,

at jeg ikke er,

uddannet af politikere,

inden i de rette organisationer,

på de rette tidsproblem,

med det rette ansvar.

Altså,

der er en tvivl om,

at jeg vil da,

skulle jeg gøre det,

så hvad jeg gør det,

for at spare nogle dør ind,

for at,

åbne nogle rum lidt op igen,

og måske,

og visk nogle grænser lidt ud.

Som det er nu,

at Anders Breiviks,

dom jo,

bliver,

udvidet til,

for evigt.

Han kan ind med,

at sæde livstid,

men han kan også,

ind med at komme ud.

Kunne du godt tænke dig,

at tale med ham?

Det er et spørgsmål,

jeg har tænkt lidt over,

fordi,

at en af dem,

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

jeg kender dig,
der var på øgen,
som,
som har været,
værd aktive i politik,
kvær hendes meget offentlig rolle,
har Breiviks,
faktisk også kontaktet hende,
skrevet brevet til hende.
Og,
nu ved jeg ikke,
hvad der har stået i det her brevet,
det er meget personligt anlægende,
men jeg ved,
at det har været sådan en,
en halv undskyldning.
Et ønske om kontakt af England-art.
Og,
ja,
jeg ved ikke, hvordan,
jeg vil have det med det.
Jeg ved ikke, hvordan,
jeg vil,
jeg vil,
jeg vil,
være,
hvis jeg blev mødt med det.
Jeg tror nok ikke,
jeg har en interesse i,
at tale med ham.
Sådan,
grundlæggende,
men samtidig,
så skal jeg også være åben over,
for at,
kom han en dag til mig,
og han havde noget på hjerte,
og så,
så vil jeg jo nok også lyt.
Men du brænder ikke selv
en,
et behov eller nogle spørgsmål?
Nej.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Ja, altså,
han,
han har jo egentlig presenteret sin sag,
på 1500 sider,
og det var jo sådan en rimelig klar tale,
hvad der var han ønsket.
Selvfølgelig,
hvis han finder en,
en ny vej af livet,
så,
så vil det jo være interessant,
ligesom det ville være mig,
med andre mennesker,
der bliver rehabiliteret,
eller,
eller,
ændrer sit liv,
og hører,
hvor kommer du fra,
hvor du på vej hen.
Det er sådan en,
en generin interesse,
jeg har i mennesker,
men jeg,
ja,
det ville jo være,
lidt,
tåblig da mig,
og jeg ikke tror,
at der ikke er en eller anden form
for forudtaget holdning,
for min side af.
Jeg er ikke objektiv i den her,
sagde på nogen som helst måde,
og det må jeg jo også,
bare kende.
Men,
jeg håber på,
at det skulle ske,
og han kom til mig,
af alle mennesker,
at så vil jeg,
finde det i mig,

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

og lyt,
og,
og,
for hvad den var.
Hmm,
har du gjort,
der er nogle overvejelser
omkring tilgivelse?
Det er så net,
abstrakt ord,
op på en eller anden måde,
ikke, men,
jeg tror ikke,
jeg tror ikke,
jeg vil kunne tilgive,
jeg vil ikke kunne tilgive,
hvad der er gjort.
Jeg vil kunne,
berømme mig,
jeg plodterer,
hvad der skal af fremadret,
men,
men jeg vil ikke kunne tilgive,
hvad der er gjort,
fordi det var ikke,
altså,
det var ikke et uheld.
Det var ikke en,
en, en,
en handling i,
i desperation,
jeg har mange sådan,
undskyldiga ind for mig selv,
og det ved jeg også godt,
men igen,
jeg,
jeg kan simpelthen ikke være objektiv nok,
til at give den tilgivelse.
Ikke nu.
Jeg ved heller ikke,
om jeg nogensinde vil,
og alle anden lige, så,
så er det faktisk heller ikke mig,

[Transcript] Mørkeland / Særafnsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

der skal tilgive,
for jeg er ikke mistet,
på den måde.
Hvad vil du have brug for?
Nej, det har jeg ikke.
Nej.
Det,
hvis jeg kan holde fast i min,
i min principer,
op via dem,
så kan man jo godt tale om,
at måske jeg skal tilgive,
faktisk.
Men,
lad mig heller sige det sådan,
jeg kan godt komme videre,
og jeg vil også acceptere,
at jeg er fuldt ud,
hvis brevet kommer videre.
Men for mig,
så skal tilgivelsen ikke komme,
for min mån,
den skal komme,
for dem, der har mistet,
det mest ydervejlige ud.
Den skal komme,
for forældrene,
for søskene,
for de efterlattere.
Det er dem,
der står tilbage,
med et hull.
Jeg er ikke fysisk skadet,
jeg har ikke mistet nogen,
på den måde.
Selvfølgelig er der folk,
jeg er kendt,
og er glad for.
Men det,
det er det ultimativt tab,
der skal tilgives,
ikke mit.
Vi skal tage rundt af i to.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Ja.

Det er på tide.

Det er på tide.

Ja.

Ja.

Vi har jo faktisk siddet,
og talet sammen i timevis,
inden,

og jeg er sikker på,
hvor vi kan blive ved.

Om alt,
du er et virkeligt,
virkeligt dejligt menneske.

Ja.

Det er helt sikkert.

Det kan der ikke være to mening om.

Nej.

Jeg tror,

hej de er egentlig med os i hvert fald.

Hun bliver nok ikke helt glad,
hvis vi behåller dig her i hulen i hvert fald.

Nej, hun vil nok gerne have mig hjem.

Ja, det tænker jeg.

Nej, men du har ret,

jeg kunne blive ved.

Jeg har lyst til at sige alt muligt.

Du tager mega meget ansvar
på dine skulder for alt muligt,
og du er modig,
og alt muligt.

Men jeg synes,
det hele taler for sig selv,
og det skal folk nok selv høre,
i det, du har fortalt.

Det håber jeg i hvert fald.

Tak fordi du gad at fortælle os om,
hvad du gennemlevede den dag.

Og hvordan dit liv har set ud siden.

Det er tankevækende.

Tak Christian, fordi du kom af.

Tak fordi I lytte.

Tvælge.

Altid.

[Transcript] Mørkeland / Særafsnit: Kristian overlevede på Utøya, men 22. juli går aldrig væk

Og vi lyttes ved Pomander.

Det gør vi.

Det gør vi.

Vi tager bæren nu.

Godt.

Hej, hej.

Hjælp.